№ 16 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՅՈՒՆՎԱՐԻ 24

1907

ԵՐԵՍՈՒՆՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 բուբլի. կէս տարվանը 6 բուբլի. առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊԵԿՈՎ.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, редакція «Мшакъ». Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».

Տէլէֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.

Տէլէֆօն № 253.

№ 16 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՅՈՒՆՎԱՐԻ 24

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

„ՄՇԱԿ"

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐԻ

ՆԵՐԿԱՑ **1907** ԹՒԱԿԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

(35-ՐԴ ՏԱՐԻ)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ. «Մշակի» տարեկան գինը 10 բուբլի է, տան և մէկ ամսվանը նոյնպէս 10 ր., տան ամսվանը՝ 9 ր., ինն ամսվանը՝ 8 ր., 8 ամսվանը՝ 7 ր., եօթ և վեց ամսվանը՝ 6 ր., հինգ ամսվանը՝ 5 ր., չորս ամսվանը՝ 4 ր., երեք ամսվանը՝ 3 ր., մէկ ամսվանը 1 բուբլի։

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. Ամերիկայի բաժանորդները պէտք է վճարեն տարեկան 6 դոլար. Եւրօպայի բաժանորդները՝ 30 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները՝ 10 բուբլի։

«Մշակին» գրվել կարելի է ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ. (Բազարնայա և Բարօնսկայա փողոցների անկիւն)։ Ստորագրվել կարելի է միայն ամսի 1-ից։

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ կարելի է վճարել ՄԱՍ-ՄԱՍ։

Կայսրութեան ուրիշ քաղաքներից «ՄՇԱԿԻՆ» գրվելու համար և առհասարակ նամակներ և ծրարներ ուղարկելիս, պէտք է դիմել հետեւեալ հասցէով. ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ», իսկ արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

Յայտարարութիւններ ընդունվում են բոլոր լեզուներով։

ԱՂԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Բազուի նաւթարդիւնաբերողների համագումարի խորհուրդը

յայտարարում է, որ նաւթարդիւնաբերողների XX և XXIII հերթական համագումարներում վճռված է 1905 թ. փետրվարի 6—9 նաւթանձնքերում և գործարաններում սպանվածների հարազատներին ու ժառանգներին տալ նպաստ համաձայն

Usnrhu sywqrված gուցակի.

Նպաստ կարելի է ստանալ ներկայ թ-ի յունվարի մէկից մինչև մայիսի 15-ը

Նաւթարդիւնաբերողների խորհրդի գրասենեակում

(Баку, Меркурьевская, домъ Туманянца).

Նպաստ ստանալու համար խորհուրդը խնդրում է ներկայացնել նպաստ ստացողի անձը և իրաւունքը վաւերացնող գրագումենտներ։

Աբրահամեանց Զէնգիր Ստեփանեան, Դանձակի Նահանգի Շուշուայ գաւառի Խանարաղ գիւղի բնակիչ, 150 ր.
Աղամեանց Սարգիս, Դանձակի Նահանգի Շուշուայ գաւառի Հերհեր գիւղի բնակիչ, 410 ր.
Ասրիեանց Ալէքսանդր, Բագուայ Նահանգի Գեօկչայ գաւառի Վանք գիւղի բնակիչ, 50 ր.
Ասրիեանց Ասան Սարգսեան, Թիֆլիս քաղաքի բնակիչ, 600 ր.
Արուստամեանց Շահնազար, Դանձակի Նահանգի Զանգեզուր գաւառի Լուժ գիւղի բնակիչ, 350 ր.
Աւետիսեանց Իսախը, Դանձակի Նահանգի Շուշուայ գաւառի Հաղորդ գիւղի բնակիչ, 270 ր.
Բաբայեանց Յարութիւն, Բագուի Նահանգի Գեօկչայ գաւառի Վանք գիւղի բնակիչ, 150 ր.
Բաբայեանց Սողոմոն, Դանձակի Նահանգի Ջէբրայիլ գաւառի Յոր գիւղի բնակիչ, 450 ր.
Բաղայեանց Միրզա, Դանձակի Զանգեզուր գաւառի Տաթև գիւղի բնակիչ 150 ր.
Բարսեղեանց Սարգիս Առաքելեան, Դանձակի Նահանգի Շուշուայ գաւառի Մեշադիքենդ գիւղի բնակիչ, 260 ր.
Գրիգորեանց Մնակ Պողոսեան, Դանձակի, Նահանգի Զանգեզուր գաւառի Բուրդիքենդ գիւղի բնակիչ 150 ր.
Գրիգորեանց Սուլէյման, Դանձակի Նահանգի Շուշուայ գաւառի Բեշիքենդ գիւղի բնակիչ, 300 ր.
Թարազարեանց Դաւիթ, Բագուի Նահանգի Շամախի քաղաքի բնակիչ, 125 ր.
Լալայեանց Դաւիթ, Երևանեան Նահանգի Իգդիր գիւղի բնակիչ, 400 ր.
Մաչանց Շահբազ, Դանձակի Նահանգի Զանգեզուր գաւառի Լիզին գիւղի բնակիչ, 150 ր.
Ծատուրեանց Բաղդասար, Դանձակի Նահանգի Զանգեզուր գաւառի Խինդիրակ գիւղի բնակիչ, 300 ր.
Ծատուրեան Գրիգոր, Դանձակի Նահանգի Զանգեզուր գաւառի Ղալադարասի գիւղի բնակիչ, 350 ր.
Ծատուրեան Մանուչար, Դանձակի Նահանգի Զանգեզուր գաւառի Խինդիրակ գիւղի բնակիչ, 150 ր.
Ծատուրեան Մինաս, Դանձակի Նահանգի Զանգեզուր գաւառի Բիխ գիւղի բնակիչ, 500 ր.
Կարապետեանց Յարութիւն, Դանձակի Նահանգի Զանգեզուր գաւառի Բուրդիքենդ գիւղի բնակիչ, 150 ր.
Կիրակոսեանց Մկրտիչ, Ալէքսանդրոպոլ քաղաքի բնակիչ, 400 ր.
Համբարձումեանց Գրիգոր, Դանձակի Նահանգի Զանգեզուր գաւառի Բուրդիքենդ գիւղի բնակիչ, 150 ր.
Համբարձումեանց Եփրեմ, Դանձակի Նահանգի Զանգեզուր գաւառի Բուրդիքենդ գիւղի բնակիչ, 150 ր.
Հայրապետեանց Մեժլում, Դանձակի Նահանգի Նուխուայ գաւառի Դժալուզ գիւղի բնակիչ, 300 ր.
Ղազարեանց Սարգիս, Դանձակի Նահանգի Շուշուայ գաւառի Մեշադիքենդ գիւղի բնակիչ, 450 ր.
Ղահրամանեանց Համբարձում, Դանձակի Նահանգի Շուշուայ գաւառի Դաշբուլաղ գիւղի բնակիչ, 265 ր.
Ղուկասեանց Դաւիթ Ստեփանեան, Դանձակի Նահանգի Ջէբրայիլ գաւառի Բարագլուխ գիւղի բնակիչ, 405 ր.
Մարտիրոսեանց Աստուածատուր, Դանձակի Նահանգի Զանգեզուր գաւառի Խինդիրակ գիւղի բնակիչ, 150 ր.
Միրզաքեօխվեանց Արշակ, Դանձակի Նահանգի Ջիւանշիր գաւառի Գիւլեթաղ գիւղի բնակիչ, 150 ր.
Մուսայէլեանց Ալէքսանդր, Դանձակի Նահանգի Շուշի քաղաքի բնակիչ, 325 ր.
Յարութիւնեանց Գրիգոր, Դանձակի Նահանգի Ջէբրայիլ գաւառի Յոր գիւղի բնակիչ, 725 ր.
Յարութիւնեանց Յակոբ, Բագուի Նահանգի Գեօկչայ գաւառի Վանք գիւղի բնակիչ, 450 ր.
Յովհաննէսեանց Յարութիւն, Երևանեան Նահանգի Նոր-Բայազէտ գաւառի Օրտակլու գիւղի բնակիչ, 150 ր.
Յովհաննէսեանց Յովհաննէս, Դանձակի Նահանգի Ջէբրայիլ գաւառի Բանազուր գիւղի բնակիչ, 295 ր.
Յովհաննէսեանց Սարգիս, Դանձակի Նահանգի Շուշուայ գաւառի Մեշադիքենդ գիւղի բնակիչ, 450 ր.
Նարինեան Միրզա և Սիմէոն, Դանձակի Նահանգի Ջէբրայիլ գաւառի Յոր գիւղի բնակիչ, 200 ր.
Շահգալդեանց Մարտիրոս, Դանձակի Նահանգի Զանգեզուր գաւառի Խանաձախ գիւղի բնակիչ, 375 ր.
Պետրոսեանց Գրիգոր, Դանձակի Նահանգի Շուշուայ գաւառի Մեշադիքենդ գիւղի բնակիչ, 300 ր.
Զանվելեանց Բալաքէկ, Դանձակի Նահանգի Ղազախ գաւառի Ուզունթալա գիւղի բնակիչ, 125 ր.
Զաւարեանց Նիկոլայ, Դանձակի Նահանգի Զանգեզուր գաւառի Ալիղուլիքենդ գիւղի բնակիչ, 350 ր.
Սարգսեանց Կարապետ, Դանձակի Նահանգի Զանգեզուր գաւառի Ղալադարասի գիւղի բնակիչ, 150 ր.
Սարգսեանց Սարգիս, Դանձակի Նահանգի Ջէբրայիլ գաւառի Բանազուր գիւղի բնակիչ, 150 ր.
Սնակեանց Գրիգոր Սարգսեան, Դանձակի Նահանգի Նուխի քաղաքի բնակիչ, 250 ր.
Ստեփանեանց Մեսրոպ, Դանձակի Նահանգի Զանգեզուր գաւառի Վանք գիւղի բնակիչ, 450 ր.
Վարդանեանց Իւան, Դանձակի Նահանգի Շուշի քաղաքի բնակիչ, 300 ր.
Տէր-Գրիգորեանց Յովհաննէս, Դանձակի Նահանգի Զանգեզուր գաւառի Գալուր գիւղի բնակիչ, 250 ր.
Տէր-Յովհաննէսեանց Առաքել, Դանձակի Նահանգի Շուշուայ գաւառի Բեշիքենդ գիւղի բնակիչ, 300 ր.
Տէր-Պողոսեանց Տիգրան, Դանձակի Նահանգի Ղազախ գաւառի Բարվանսարա գիւղի բնակիչ, 430 ր.
Փանոսեանց Մկրտիչ, Երևան քաղաքի բնակիչ, 225 ր.
Օհանեանց Պողոս, Դանձակի Նահանգի Ջէբրայիլ գաւառի Յոր գիւղի բնակիչ, 400 ր.
Օրբելեանց Յովհաննէս Սողոմոնեան, Դանձակի Նահանգի Զանգեզուր գաւառի Վաչագան գիւղի բնակիչ, 425 ր.

առ (Ն. Ղ.) 3—3

Ահնա Յակոբեան Թերեսուէճանցը իր զաւակներով խորին վշտով յայտնում է իր ծանօթներին՝ առաջինին իր անմոռանալի ամուսնու, երկրորդները անգին հօր՝

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ ԹԵՐԵՍՏԷՃԵԱՆՑԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ կիրակի, յունվարի 21-ին, երկարատև և ծանր հիւանդութիւնից յետոյ։ Հոգեհանդիսաը այսօր, յունվարի 24-ին, երեկոյեան ժամը 6-ին։ Յուղարկաւորութիւնը տեղի կունենայ հինգշաբթի, առաւօտեան 10 ժամին, իր ընակարանից՝ (Օրլովսկայա փողոց, տուն Թումանեանցի № 3) դէպի Վանքի Մայր եկեղեցին։ Թաղումը Խօջիվանքի գերեզմանատանը։ 1—1

ՔԱՂԱՔԱՑԻՆԵՐ!!

Ով չէ ստացել ընտրողական թերթիկներ Թոդ. Դիմէ քաղաքային վարչութեանը, որտեղ չը հացրած ծրարները տրվելու են իրանց տէրերին մինչև յունվարի 27-ը։

Իսկ այն անձինք, որոնք արդէն ստացել են թերթիկներ, որոնց վրան նախապէս գրված են լիազօրների անունները, իրաւունք ունեն ստանալու նոր թերթիկներ քաղաքային վարչութեան մէջ, ներկայացնելով հները, մինչև իսկ ընտրութիւնների օրը։

առ. 4—5

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԶԻՆԻՈՐԱԿԱՆ ԲԺԻՇԿՆԵՐԻ

ՀԻՄԱՆԴԱՆՈՑ

ԵՐԹԵՒԵԿ ՀԻՄԱՆԴՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Մեծ-Վանքի փողոց, № 5, ոչ հեռու Ալէքսանդրեան այգուց.

Վճարն է խորհրդի համար 50 կոպ.

Հեռախօս № 481.

Ընդունելութիւնը առ. ժ. 11—5 ժ. եր.

Բժ. Ֆ. Ի. ԲՈՒՌԷՆԿՈ.—Ներքին հիւ. հիմնդ., կիր. 3—4 ժամ.
Բժ. Ֆ. Վ. ԶՈՒՌԴՈՎԿԻ.—Վիրաբուժ. հիւ. երկ., ուրբ. 2—3 ժ.
Բժ. Մ. Ի. ԵԱՆԶԵԼՎԿԻ.—Ականջի, քթի և բերանի, չորեքշ., ուրբ. 2—3 ժ., երեքշ., կիր. 3—4 ժ.։
Բժ. Վ. Վ. ԶԼՈՒԿՈՎ.—Վիրաբուժ., մանկական. երկ., հինգ., շաբ. և կիրակի 1—2 ժ.։
Բժ. Ե. Ս. ԱՍԿԱՐՈՎ.—Քթի, բերանի և ականջի, երեք. ուրբ. և շաբ. 1—2 ժ., հինգ., կիր., 12—1 ժ.
Բժ. Վ. Գ. ԲՕՅՈՎԿԻ.—Ներքին հիվանդով ամենայն օր 4—5 ժ.
Բժ. Ա. Ն. ՏԵՏՐԱՔԷ.—Կաշուի, վեներ. ամենայն օր 1—2 ժ.
Բժ. Ա. Տ. ԲՕԶՄԱՐԿՈՎ.—Երեխ., երկ., չորեքշ 4—5 ժ., երեքշ. շաբ. 3—4 ժ.։
Բժ. Ն. Ի. ՆԷՈՒՇՄԻՆ.—Ականջի, երկ., ուրբ., 12—1 ժ.
Բժ. Ա. Ա. ՆՕՎԻՑԿԻ.—Կանանց, երեխ., երեքշ., չորեքշ., ուրբ., շաբ., կիր. 2—3 ժ.։
Բժ. Զ. Ֆ. ՆԵՎԶՈՐՈՎ.—Ատամի հիւ. 11—5 ժ. ամենայն օր.
Բժ. Կ. Մ. ՊԻՎԱՐՈՎԻ
Բժ. Գ. Ի. ԶՈՒՌԴՈՎԿԻ } Կլինիքական անալիզ
Բժ. Գ. Իւ. ՕՆՕՇԿՕ.—Բժշկ. գինեկ. մասնաճ., երեքշ. 4—6 ժամ.
Մ. Ե. ԳՈՐՕԳՑԵՎԱ.—Մասաժ. 11—4. ժ.
Ս. ԵԱ. ՊԱՒԼՕՑԿԻ.—Վիրաբ. 12—1 ժ. ամենայն օր, կիրակի օրը 4—5 ժ.
Բժ. Կ Ի. ԳՈՐԱԼԵՎԻՉ.—Ներքին հիւանդ. ամեն օր 12—1 ժամը։
Բժ. Ա. Ա. ՄՕՆՍԷ.—Երեխ., երեքշ. հինգ. շաբ.—5 ժամը։

Բժշկական խորհուրդներ, մասաժ, սրսկել, անդամահատել, անալիզի ենթարկել, հիվանդել, ատամների և ծառաների քենելը—ըստ համաձայնութեան։

առ. (ա. օ.) 49—144

ԿՕՇԻԿՆԵՐԻ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑ

(1901 թ. արժանացաւ մեդալի)

ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ ԵՆ ՊԱՏՈՒԻՐՆԵՐ թէ տղամարդկանց և թէ կանանց նուրբ տեսակի

ԿՕՇԻԿՆԵՐԻ

ԳՆԵՐԸ ՄԱՏՉԵԼԻ

Պատուիրները կատարվում են բարեխղճութեամբ և երաշխաւորութեամբ։ Վէլիամինովսկայ փողոց, տ. Խսրոեվի։

Դարչինեան

առ. (ա. օ.) 4—12

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Գիտակցութեան արտայայտութիւններ. Վերջին տեղեկութիւններ. Ընտրութիւնները Կովկասում. Տառապող Զանգեզուրը. Պետական Դումայի ընտրութիւնների Մամուլ. Կրթական ջուլհականոցը. Նախընտրական շարժումներ. Դպրոցներում. Թատրոն և երաժշտութիւն. Ներկայացուցչական հաւաքարութիւն. Բազուի զոչիները. Մեր բիֆօրմատորները. Նամակներ խմբագրութեան. Ներքին լուրեր. ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Հայկական հանդէս Լոնդոնում. Արտաքին լուրեր. Խառն լուրեր. —ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ։

ԳԻՏԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԱՐՏԱՅԱՅՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

I

Հայ-ռամկավար կուսակցութիւնը տարաբաղդութիւն Ղազախի ընտրութիւնների ժամանակ։ Ընտրված ինն պատուիրակները համակրում են այդ կուսակցութեանն։

Այդ են ասում մեզ Ղազախից ստացած տեղեկութիւնները, որոնք տպված են «Մշակի» այսօրվայ համարում։

Դա առանձին ուշադրութեան արժանի մի իրողութիւն է։

Գաւառական այն շրջաններից մէկը, որ այս վերջին երկու տարվայ ընթացքում տեսել է այնքան շար ու բարիներ, յայտարարում է բարձրաձայն, որ նրա համակրութիւնը հայ-ռամկավար կամ ժողովրդական ազատութեան կուսակցութիւնների կողմն է։ Կունենանք արդեօք մենք գաւառներն էլ բաւականաչափ ուրութիւն՝ անկեղծ և ազատ կերպով արտայայտելու իրանց ցանկութիւնը, չը գիտենք. բայց նշանաւոր ենք համարում, որ մեր առաջ կան արդէն ժողովրդական գիտակցութեան արտայայտութիւններ։

II

Մենք լաւ գիտենք, որ մեր գաւառը այն խեղդող և սպանիչ մթնոլորտից, որ ճնշել էր նրա կամքը և ձայնը։ Մենք լաւ գիտենք, որ նա դեռ չէ թօթափել իրանից սպառնալիքների և հիպնոզների ազդեցութիւնը, որոնք շրջապատել և ընդարձակել էին նրա հոգեկան ինքնուրոյնութիւնը, բայց միևնոյն ժամանակ գիտենք և այն, որ ներքին բողոքող ոգին սկսել է գործել և միջոց ու ուղիներ է որոնում վայր գցելու այն քաջալերիչ լուծը, որ ծանրացել է նրա վրա։

Իւրաքանչիւր դէպք, որ ցոյց է տալիս ժողովրդի ազատ կամքի արտայայտութիւնը, արժանի է ուշադրութեան և քաջալերութեան։

Ուրախալի է և դժբաղդ այն ժողովուրդը, որ այժ չունի ազատ և անկեղծ կերպով արտայայտելու իր ցանկութիւնները և ընտրելու ներկայացուցիչներ իր համար այն անձերին, որոնց վրա նա իսկապէս վստահութիւն ունի։

Մեր ժողովուրդը սկսում է գիտակցել իր դժբաղդութիւնը։

III

Ղազախի և դրանց նման մի քանի դէպքերին մենք առայժմ տալիս ենք միայն բարոյական նշանակութիւն և նայում ենք նրանց վրա իբրև արթնացող գիտակցութեան առաջին յայտարարների վրա։

Իսկ երբ այդպիսի դէպքերը կը կրկնվեն ընդարձակ տարածութեան վրա և կազդեն գործերի ընթացքի և մի շարք հասարակական երևոյթների արտայայտութեան վրա, այն ժամանակ նրանք կը ստանան նաև գործնական նշանակութիւն և կը դառնան կեանքի ինքնորոշիչ գործօններ։

Մենք ամենևին դիտաւորութիւն չունենք չափազանցնել երևոյթները և վաղաժամ յաղթանակներ տանել։ Մենք նայում ենք գործի վրա աւելի լուրջ, և աշխատելով արագացնել ժողովրդական գիտակցութեան երևան գալը, այնուամենայնիւ գիտենք, որ հասատ կուլտուրական յաղթութիւնները պահանջում են տոկուն և անձնուէր գործունէութիւն շատ շատերի կողմից։

IV

Մենք տարիներ շարունակ արձանագրում ենք այն բոլոր դէպքերը, որոնց մէջ տեսնում ենք հասարակական գիտակցութեան արտայայտութիւն և մեր կողմից յորդորում ենք, որ ժողովրդական գործիչները նպաստեն այդ գիտակցութեան զարգացմանը։

Այժմ, երբ պետական կեանքի մէջ կատարվող խոշոր փոփոխութիւնները մեզ դրել են դէմ յանդիման մի շարք հիմնական և էական խնդիրների առաջ, երբ ժողովրդական կեանքի կենցաղակերպը պահանջ է զգում արմատական յեղաշրջումների և երբ պետութեան բոլոր մասերը պէտք է միահամուռ ոյժերով օգնեն միմեանց ծրագրելու ընդհանուր կարգ բոլոր պետութեան համար, կարեւոր է, որ ժողովրդի անունից խօսողները կարիքներին տեղեակ, մտաւոր պատրաստութեամբ և ժողովրդի կատարեալ վստահութիւնը վայելող անձեր լինեն։

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

Երևան, յունվարի 21-ին

Երևանը իրար ետևից երեք կորուստներ է տալիս։ Հայ հասարակութիւնը հոգին յանձնեց նախկին ուսուցիչ Մկրտիչ Պալեանին, ապա պրոգիմնազիայի ուսուցչուհի օրիորդ Թուշիկեանին, որ ինքնապանութեամբ վերջ տուեց իր կեանքին։ Իսկ այսօր էլ Թաղում ենք մի երիտասարդ ուսուցչի, որը ուսուցչական ծանր ասպարէզը դեռ նոր էր ոտք դրել և վառ յոյսերով ու ապագայ ընտիր հասարակութիւն պատրաստելու տենչով ոգեորված՝ իր ստանձնած պաշտօնը վարում էր բարեխղճօրէն։ Բայց անգութ չարագործի գնդակները վերջ տուեցին այդ պիտանի գործչի մատաղ կեանքին։ Ամսիս 19-ին, երեկոյեան ժամը մօտ 11-ին ուսուցչական ժողովից տուն վերադառնալիս, իրանց տան մօտ, անյայտ չարագործներ ատրճանակի 8 հարուածով սպանում են աղայց գիմնազիայի մաթեմատիկայի ուսուցիչ Արամ Մելիքեանցին։

Հանգուցեալը աւարտել էր Մոսկվայի համալսարանի մաթեմատիկայի մասը և ուսանող էր նոյն համալսարանի տեխնոլոգիական մասի երրորդ կուրսում։

Յուղարկաւորութիւնը տանից դէպի ս. Պողոս-Պետրոս եկեղեցին կատարվեց այսօր, ցերեկվայ ժամը 4-ին, Երևանում, մի չը տեսնված շքեղութեամբ և հանդիսով։ Ներկայ էին թեմական առաջնորդի փոխանորդը, նահանգապետը, գիմնազիայի տեսուչը, ուսուցչական խումբը, շատ ուսուցչուհիներ և ուսուցիչներ, աշակերտներ [illegible]

Յուղարկաւորութեանը մէջընդմէջ նուագում էր նոյն գիմնազիայի աշակերտական նուագախումբը։

Հանգուցեալի դագաղը տանում էին աշակերտները իրանց ուսերի վրա։

Դրված էր հինգ պսակ։

Ահա մեր ապականված բարքերից մի զոհ ևս, մի զոհ, որը կորցրեց թէ իր ծաղիկ կեանքը և թէ ապագայ հասարակութեան լաւագոյն յոյսերն ու պիտանի անդամներից մէկին։

Գ. Աղաղաղեան

ՆԱԽԸՆՏՐԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐ

—

Նախընտրական ժողովներում մի շարք ընդհարումները անհետանք չը մնացին։ Յունվարի 17-ին, ինչպէս հաղորդում է «Рус. Вѣд.», Մոսկվայի քաղաքապետի օգնականը ոստիկանութեանը ուղղած մի հրահանգով մանրամասնօրէն ծանօթացնում է պրիստաւներին նախընտրական ժողովների նշանակութեան և խնդիրների հետ, ուր յատկապէս շեշտվում է, որ պրիստաւները պէտք է խուսափեն զանազան ճնշումներ գործ դնելուց և վերաբերվեն ընտրութիւններին զգուշութեամբ և ուշադրութեամբ։ Նախընտրական ժողովների այցելուների մասին ասված է, որ ոստիկանութիւնը պարտաւոր է քննել նրանց իրաւունքները մուտքի մօտ և ժողովի ժամանակ չը դիմել նախագահին իւրաքանչիւր անդամ և տեղեկութիւններ պահանջել խօսել ցանկացողների մասին։ Ճառախօսների մասին բացատրվում է, որ նրանց մասին տեղեկութիւններ հարկաւոր է ժողովել այն դէպքում, երբ անհրաժեշտ է պատասխանատուութեան ենթարկել նրանց, և այն դէպքում, որ ցոյց են տրված Պետական Դումայի ընտրութիւններին վերաբերեալ օրէնքներում և հրահանգներում։

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿՈՎԿԱՍՈՒՄ

—

Ցարգված է Կովկասի Փոխարքայի միջնորդութիւնը՝ Երևանի և Դանձակի նահանգների նահանգական ընտրողական ժողովները բաժանել երկու ժողովների—մահմէդականների և հայերի։

—

Յունվարի 21-ին, կիրակի օրը, Ղազախի գաւառի Բարվանսարա գիւղում կայացել է հայ մանր հողատէրերի պատուիրակների ընտրութիւնը։ Մօտաւորապէս 300 ընտրողներից ներկայ էին ընդամենը մօտ 40 հոգի։ Ներկայ եղող ընտրողների այդքան փոքրիկ թիւը բացատրվում է մասամբ ընտրողական ցուցակների անկանոնութեան պատճառով, բացի դրանից և նրա շնորհիւ, որ ազգաբնակութիւնը տեղեկութիւն չունէր ընտրութեան ժամանակի և տեղի մասին և, ի հարկէ, անցած տարվայ նման չէր կարող մեծ թիւով ներկայ լինել։ Ընտրվել են պատուիրակներ գաղտնի քուէարկութեամբ, որոնց թիւում հայ-դեմ. կուսակցութիւնը բիւրօյի անդամներ՝ երդ.-հաւատարմատարներ Ս. Ս. Յարութիւնեանց և Մ. Ն. Աթաբէգեանց։ Միւսները հետևեալներն են՝ Ն. Ամիրաղեան, Ս. Դավլաթեան, Յ. Յարութիւնեան, Ս. Էդիլեան, տէր-Ղուկաս քահանայ Սիմէոնեան, Ա. Ենգիբարեան. ինքներդրդ պատուիրակի ով լինելը անկարող եղանք պարզել։ Բոլոր ընտրվածներն էլ համակրում են հայ-դեմոկրատիական կուսակցութեանը։

—

Կիրակի, յունվարի 21-ին կայացել են Թիֆլիս քաղաքի զավօդների և գործարանների բանւորների լիազօրների ընտրութիւնները։ Ընտրութիւնները տուել են այսպիսի հետևանք. 1) Տօլէի զավօդում սօցիալ-դեմօկրատները ստացել են 134 ձայն, դաշնակցականները—0. 2) Ադէլխանովի զաւօդում, ա) կաշուեղէնի բաժանմունքում սօցիալ-դեմօկրատները ստացել են 129 ձայն, Դաշնակցութիւն կուսակցութիւնը—15 ձայն. բ) տկեր պատրաստող բաժնում սօցիալ-դեմօկրատները ստացել են 34 ձայն, դաշնակցականները—32 ձայն. գ) պետական կօշիկների բաժնում սօցիալ-դեմօկրատները ստացել են 131 ձայն, դաշնակցականները—63 ձ. 3) «Մէր» ծխախոտի գործարանում սօցիալ-դեմօկրատները ստացել են 74 ձայն, դաշնակցականները—36 ձ. 4) Պարսադանովի կօշիկների գործարանում սօցիալ-դեմօկրատները ստացել են 23 ձայն, դաշնակցականները—12 ձ. 5) Եփրոյմի չուգունէ ձուլարանական գործարանում սօցիալ-դեմօկրատները ստացել են 278 ձայն, դաշնակցականները—5 ձայն. 6) Վրաց հրատարակչական ընկերութեան մէջ սօցիալ-դեմօկրատները ստացել են 50 ձայն, դաշնակցականները—0 ձ. 7) «Հերմէս» տպարանում սօցիալ դեմօկրատները ստացել են 6 ձայն, դաշնակցականները—4 ձ. 8) Ա. դրկովկասեան երկաթուղային Թիֆլիս կայարանի դէպոյում սօցիալ-դեմօկրատները—67 ձ.։

—

Յունվարի 18-ին կայացել է Թիֆլիսի ելէքտրաքարշի ծառայողների նախընտրական ժողովը։ Ներկայ են եղել 100-ից աւելի ծառայողներ։ Մշակվել է հետևեալ օրակարգը. 1) բանւորների կարիքները և նրանց բաւարարութիւն տալու հարցը, 2) Պետական Դումայի նշանակութիւնը և բանւորների մասնակցութիւնը ընտրողական շրջանին, 3) արտաքին ճնշում Դումայի վրա և անկուսակցական դեմօկրատիական միութիւնների կազմակերպութիւն և 4) լիազօրներ մատնանշելու հարցը։

Հէնց որ ժողովը բացվել է, ներս է մտել պրիստաւի օգնականը, իսկ շինութեան տեղից ոչ հեռու կանգնում են կօզակներ։ Երբ առաջին հռետորը ամբիոն է բարձրանում և սկսում է խօսել օրակարգի առաջին հարցի մասին, պրիստաւի օգնականը մոտենում է և ընդհատում է նրան, ասելով որ նրա ճառը թեժային չէ վերաբերում, որովհետև թոյլատրված է նախընտրական ժողով և ուր պէտք է խօսել միմիայն Պետական Դումայի առիթով։ Նրան բացատրում են, որ բանւորների կարիքների և պահանջների հարցը քննվում է զուգընթացաբար Պետական Դումայի գումարման հետ և խնդրում են նրան առանց նախ զգուշացնելու չը փակել ժողովը։ Ժողովը շարունակվում է։ Մի քանի հռետորներ մանրամասնօրէն պարբերաբար են առաջադրված հարցերը։ Ամեն կողմից պատասխանում են նրանց։ Պարզում են ժողովին բանւոր դասակարգի ամենակենսական պահանջները և մատնանշում են այդ պահանջները բաւարարելու միջոցները։ Բայց և այնպէս ոչ մի հարցի վերաբերութեամբ ոչ մի բանաձև չեն կայացնում, իսկ օրակարգի 4-րդ—թեկնածու մատնանշելու—հարցը բոլորովին չէ քննվում։ Ժողովը ցրվում է առանց միջադէպի։

—

Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան ձեռքով X-րդ քաղաքամասը ուղարկված 7645 ընտրողական թերթիկներից հնարաւոր է եղել բաժանել միայն 4074-ը, իսկ մնացած 3571-ը յունվարի 21-ին վերադարձրել են վարչութեան, որից 2668-ը գրված հասցէներով ընտրողներին չը գտնելու պատճառով, իսկ 903-ը իբրև անհասցէ ծրարներ։

—

Անդրկովկասի երկաթուղիների գլխաւոր արհեստանոցների բանւորների ընտրողների ժողովում, որ կայացել է յունվարի 21-ին, իբրև լիազօր բանւորների կողմից Պետական Դումայի ընտրութիւններին մասնակցելու համար՝ ընտրվել են Զուբօտկինը և Բարիկովսկին. երկուսն էլ սօցիալ-դեմօկրատներ են։

—

Յունվարի 21-ին, կիրակի օրը, ամառային կրուժօկի շինութեան մէջ կայա-

ցել է Թիֆլիս քաղաքի ընտրողների ժողովը։ Նախագահել է Ա. Մ. Դեմէնտիէվը։ Ժողովին կարդացվել և ընդունվել է այն կոչը, որպիսին բաժանվել է Թեկնածուների ազգանունների հետ միասին։ Թեկնածուների ցուցակը արդէն մշակված է և հրատարակված, բացառութեամբ 5-րդ և 6-րդ թաղամասերի, որոնք անյուսալի են համարված։ Բայց և այնպէս, ներկայ եղողներից մի քանիսի պնդելով Թեկնածուներ են մատնանշվել և այդ թաղամասերի կողմից, ապա որոշվել է խնդրել վարչութեան ընտրողական մասնաժողովի ցուցակի մէջ մտցնել նոյնպէս ռուս ընտրողների դաշնակցութեան անդամներին, որոնք մատնանշվում էին հէնց ժողովում։

—

Թիֆլիսի «Կրուժօկ»-ի աւազների խորհուրդը հաղորդել է քաղաքագլխի պաշտօնակատարին, որ նա թոյլատրել է քաղաքային վարչութեանը օգտվել «Կրուժօկ»-ի ամարային շինութիւնով կիրակի, յունվարի 26-ին, Պետական Դուման անդամ ընտրելու համար, այն պայմանով, որ «Կրուժօկ»-ի իրերի անվնաս մնալու համար հոգ տանվի։

Թիֆլիսի նահանգապետի պաշտօնակատարը Թիոնէթի գաւառի ընտրողների համագումարի տեղը նշանակել է Թիոնէթ գիւղը, իսկ Բօրչալուի գաւառում— Շուլավէր գիւղը։

—

Քութայիսի նահանգում, Լէչխումի գաւառի շրջանների կողմից ընտրվել են 2 սոցիալ-դեմօկրատներ. Զուգդիդի գաւառի հողատէրերից՝ 3 միապետականներ, 2 սահմանադիր-ռամկավարներ. Լէչխումի գաւառից—1 սահմ.-ռամկավար։

—

III եւ վերջնական Ն[illegible] խապատրասական ժողով Կարսում

Ամսիս 19-ին կայացած բազմամարդ ժողովում իսօսեցին մինոյն ամենաուրուութիւնները, միևնոյն նիւթի մասին, աւելի ընդարձակ լուսաբանութիւններով և միմեանց շանթելով, որի մասին հաղորդել էի անցած յօդուածում։ Մանուկեանց Ալէքը նոյնպէս իսօսեց. գիտեմ, որ օտարութեան մէջ եղած նրա ծանօթները չը պիտի հաւատան, որ Ալէքը այդպիսի խոսքը ասպարէզների մէջ է ելցկում. բայց այս էլ մի անբուժելի հիանդութիւն է, որ ոչ մոռնում է և ոչ առողջանում։ Ցունվարի 20-ին, շաբաթ օրը, ընտրողները իրանց ծարները փակած զցում էին կնքված արկղում, որտեղ հաւում էին մասնաժողովի անդամները հաշտարար դասաւորի նախագահութեամբ։ Իսկ դուրսը՝ մուտքի առաջ կանգնեցրել էին ոստիկանական ստորին ծառայողներ, որ ճնշումներ գործ դնող և անկարգութիւն անող չը լինին։ Թէ ժողովները և թէ ընտրութիւնը կատարվեց օրինակելի կարգապահութեամբ։ Անցեալ տարվայ զօրաները չէին երևում. ճնշումներ չը կային. ները թափվել են։ Տպագրված ցուցակի համաձայն ընտրողների թիւը 2,598 պիտի լինէր. բայց ոմանք քաղաքից բացակայ էին, ոմանք զանազան պատճառներով ընտրողական թերթ չեն ստացել, կամ ստացել են՝ չեն ներկայացրել։ Իսկ 901 հոգի իրանց ձայները տուել էին ում որ հարկաւոր էին գտաել։ Ձայն ըստացել են 12 հոգի որոնցից պ. Յովսէփ Ներսէսեան Աթաբէգեանց ստացել է 540 ձայն, վերոյշեալ Ալէքսանը 134 ձայն, Մնացեալ 10 հոգին ստացել են 80, 60, 30 և այլ ձայներ։ Շատ բնական էր, որ Աթաբէգեանցը պիտի ընտրվէր, դրան մենք կասկած չունէինք, նախապէս ծանօթ լինելով գործերի տրամադրութեան, պարոնի վարքաւորութեան և իր ճառերի մէջ ցոյց տուած օգտակար ուղղութեան հետ։

Եթէ կուսակցական հոգին և ազգայնական եռը մի կողմ դնեն և հարցը վճռեն գիտակցաբար, պ. Աթաբէգեանից աւելի յարմար պատգամաւոր մենք չունենք ոչ Կարսում և ոչ նրա վիճակում։

Արամ

—

ՏԱՐԱՊՈՂ ԶԱՆԴԵԶՈՒՐԸ

II

Մեր անցեալ յօդուածում մենք խօսեցինք այն տառապանքի և կարիքների մասին, որոնք բաժին են ընկել Զանգեզուրին։

Պէտք է շտապել ուղարկելու օժանդակութիւնները անժիջապէս, առանց յապաղման, որովհետև Զանգեզուրը հեռու է երկաթուղիներից և չունի հաղորդակցութեան լաւ ճանապարհներ։

Վերցնենք մի այնպիսի խուլ անկիւն, ինչպէս օրինակ Օխչիձորը և նրա շրջակայքը։

Այդտեղ կան և հայ և թուրք գիւղեր։ Երկու տեսակ գիւղերն էլ աղէտաւոր, կարօտութեան մէջ։

Ինքն ըստ ինքեան այդ շրջանը աղքատ և մշակարօտ դրութեան մէջ է։

Հայ գիւղերից յիշենք Բաշաբանց (Գեջաան), Հանդ (Փանուսլու.), Քիւրդիքանդ, Մապա, Փխրութ գիւղերը։

Թուրք գիւղերից յիշենք Շաբադին, Աթիսրդ, Օխչի, Փիրդովման, փոքր ինչ հեռու Աղբիլ գիւղերը։

Այդ գիւղերի շրջանում հողը բարեբեր չէ, հացը բուսնում է վախ, երբեմն ցաւվում է ցրտից։ Գիւղացիները շատ անգամ բաւականանում են գարի ցանելով։ Վերջին ժամանակները սկսել են շատացնել գետնախնձորի ցանքերը։

Գիւղացիները հարուստ չեն լինում երբէք և լրացնում են իրանց անտեսութեան պակասը կողմնակի աշխատանքներով մերձակայ պէնձահանքերում և Բազումի։

Հայ-թուրքական ընդհարումները տակնուվրա արին գիւղական կեանքը։ Բաղարանցը աւերվեց, միւս հայ գիւղերը փախան իրանց տներից և թողին իրանց արտերը անխնամ։ Թուրք գիւղերը փախան դէպի Օրդուբաթի կողմերը պատըսպարվելու։

Այժմ նորից վերահաստատվել են գիւղերը և երէկվայ միմեանց հալածող հարևանները սկսել են միմեանց կողքի ապրել, միասին աշխատել հանքերում և միասին լալ իրանց թշուառութիւնը և ցաւերը, միասին դալ երկրի վիշաը։

Այո, երկրի վիշաը։

Դա մի վիշա է, որ յատուկ է ոչ միայն այդ շրջանին, այլ ամբողջ Զանգեզուրին։

Դա մեր ամբողջ երկրի վիշան է։

Ա. Քալանթար

—

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱՅԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Հեռագրով)

—

ՎԼԱԴԻԿԱՒԿԱԶ, 21 յունվարի։ Քաղաքային ընտրութիւնները ընթանում են լիակատար կարգ ու կանոնով՝ ընտրողների խուռն բազմութեամբ։ Հոկտեմբերականների ու միապետականների, ինչպէս և սոսմանադիր-ռամկավարների ու սոցիալ-դեմօկրատների բլօկները չը կայացան։ Իւրաքանչիւր կուսակցութիւն ձայն էր ասելիս յօդուած իր թեկնածուների։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 22 յունվարի։ Պատուիրակների ընտրութիւնները։ Ալօխնովի նահանգում, Դուբենսկի գաւառի շրջանների ժողովից ընտրվել են 5 միապետականներ, Սարատովսատովսկի գաւառում ընտրվել են 5 հոգի ռուս մարդկանց դաշնակցութեան անդամներից։

Վօրոնէժի նահանգում, քաղաքային ընտրողների համագումարում ընտրվել է մէկ սահմանադիր-ռամկավար, որ յարված է սոցիալ-յեղափոխական կուսակցութեան։ Զադոնի գաւառում ընտրվել են 4 աջակողմեաններ և 2 ձախակողմեան անկուսակցականներ։

Գրոդնայի նահանգում, Բէլօստոկի գաւառի հողատէրերի համագումարին ընտրվել է 1 չափաւոր առաջադիմական, մէկ հոգի—սահմանադիր-ռամկավար կուսակցութիւնից։ Սլոնիմսկի գաւառում—1 հոկտեմբերական, 1 անկուսակցական, 5 նարօդվոլցիներ։

Եկատերինոսլաւսկի նահանգում, Մարիուպոլի գաւառի շրջանների կողմից ընտրվել են 11 պատուիրակներ, որոնցից 7-ը անկուսակցական ձախակողմեաններ են։

Կազանի նահանգում շրջաններից ընտրվել է մէկ ձախակողմեան անկուսակցական. Ժիզդրինսկի գաւառում ընտրվել են 6 միապետականներ. Մատալսկի գաւառում—5 միապետականներ. Մարտեսոսլաւսկի գաւառում ընտրվել է 1 աջակողմեան անկուսակցական, Մէզինսկի գաւառում 2 միապետականներ, 1 կադետ. Պրէմիշլսկի գաւառում 1 միապետական, 1 աջակողմեան անկուսակցական։

Դոնեան շրջանում, Բոստովի գաւառի հողատէրերի կողմից ընտրվել են երեք անկուսակցական առաջադիմականներ։

Օրլ քաղաքում 1 աջակողմեան, Մցենսկում՝ 2 աջակողմեան, Կրօմում՝ 4 անկուսակցական [illegible] կուսակցականներ։

—

ՄԱՄՈՒԼ

—

Օրվայ հարցը գերմանական սոցիալ-դեմօկրատիայի կրած պարտութիւնն է յունվարի 12-ի ընտրութիւնների ժամանակ։ Մամուլը կանգ է առել այդ վերին ատիճանի նշանակալից երևոյթի վրա, որ այսօր անսպասելի կերպով տեղի է ունենում մարքսիզմի բուն հայրենիքում, և աշխատում է վերլուծել ու գտնել պարտութեան իսկական պատճառները։ Ոմանք բացատրում են, որ դրա պատճառը կառավարութեան լոզունգն էր, որով նա կոչ էր յայտարարել «հակազգային» կուսակցութիւնների դէմ յանուն տիեզերական և կօլօնիալ քաղաքականութեան. բայց եթէ իսկապէս սոցիալ դեմօկրատիայի պարտութեան պատճառը այդ լինէր, այն ժամանակ միևնոյն բաղդը պէտք է ունենար և կենտրօնը։ Մինչդեռ վերջինս ոչինչ չէ կորցրել։

Այդ խնդրի առիթով «Р. В.» լրագրը հետևեալ կարծիքն է յայտնում.

Ակներև է, որ եթէ կառավարութիւնը անկարող եղաւ խախտել zentrumsturm (կենտրօնի մարտկոցները), ապա ուրեմն սոցիալ-դեմօկրատական կուսակցութեան պարտութեան պատճառը հարկաւոր է որոնել ոչ թէ գերմանական ընտրողներին յանկարծակի բռնկող կօլօնիալ ոգևորութեան մէջ,—ոչի մասին, ի հարկէ, հարկ էլ չը կայ խօսելու, այլ հէնց իրա սոցիալ-դեմօկրատական կուսակցութեան մէջ։ Մենք արդէն անցած անգամ մատնացոյց էինք արել նրա կրած անջողութեան գլխաւոր պատճառի վրա, այն է սոցիալ-դեմօկրատիայի տակտիկի անհաշտութեան վրա։ Վերաբերելով բոլոր ոչ սոցիալիստական կուսակցութիւններին բոլորովին միատեսակ բացասաբար, նայելով բուրժուազական բոլոր քաղաքական խմբակների վրա, ինչքան էլ նրանք իրարից խորապէս լինէին տարբեր, լոկ «միայն բէակցիոն մասսայ» վրա, գերմանական սոցիալ-դեմօկրատիան չէր կարող չընկնել բոլորովին առանձնացած դրութեան մէջ, որը և նրա քաղաքական անզօրութեանը մեծապէս նպաստեց։ Իրաւ է, որ գերմանական առանձնայատուկ պայմանների շնորհիւ սոցիալ-դեմօկրատիայի ակտիվ մասնակցութիւնը օրէնսդրական գործում բաւականաչափ դժուար է, քան, օրինակ, Ֆրանսիայում կամ առնասարակ պարլամենտական կառավարութիւն ունեցող երկրներում, ուր ժողովրդական ներկայացուցիչները հարկադրված չեն ընկնելու պետութեան գլխաւորի անպատասխանատու խորհրդականների ազդեցութիւնը։ Բայց եթէ Գերմանիայում մի որևէ բան կար, որ կարող էր բաւականաչափ գիրացնել սոցիալ-դեմօկրատիայի գործը՝ բանւոր դասակարգի շահերի իսկերների և խոշոր տեսականատերերի տիրապետող կաստայի դէմ պաշտպանելու համար, դա, ի հարկէ, բուրժուազական լիբերալիզմի դեմօկրատական տարրերի դէմ ունեցած անտագօնիզմը չէ, այլ նրա դաշնակցութիւնը։ Դրա փոխարէն գերմանական սոցիալ-դեմօկրատները դեմօկրատական հոսանքների դէմ, որոնք դասակրգային, պրոլետարական բնաւորութիւն չունէին, կռիւ էին մղում ոչ պակաս եռանդով, քան ակներև բէակցիոն կուսակցութիւնների դէմ։ Այն դասը, որ ստացան սոցիալ-դեմօկրատները ներկայ ընտրութիւնների ժամանակ, անկասկած, նոր խրատ կը տայ գերմանական սոցիալ-դեմօկրատիայի բեվեղիօնիստական հոսանքին և առիթ կը դառնայ հիմնական վերաքննութեան ենթարկելու այդ կուսակցութեան տակտիկան։

Այդ ընտրութիւնների արդիւնքը ցոյց տուեց գերմանական ձախակողմեաններին, որ անհրաժեշտ է ուժեղացնել անդաստակարգային դեմօկրատիզմը։

*

Ռուսաստանի սոցիալ-դեմօկրատիայի «մեծամասնականների» բռնած դիրքը ներկայ ընտրութիւնների ժամանակ բաւականին տարօրինակ է. նրանք տեղ-տեղ համարեա համերաշխ են հանդիսանում բէակցիոն կուսակցութիւնների հետ։ Մայրաքաղաքի լրագրները, օրինակ, հաղորդում են, որ Պետերբուրգում նախընտրական ժողովների ժամանակ հոկտեմբերականների,—այդ կառավարական կուսակցութիւնների,—սկսած արշաւանքը կադետների և առաջին Դումայի դէմ շարունակում են «մեծամասնականները», որոնք իրանց համարում են սոցիալ-դեմօկրատներ։ Աջակողմեան կուսակցութիւնների նպատակն է պատակաում զցել օպոզիցիայի մէջ, որպէս զի իրանք կարողանան յաղթող հանդիսանալ, և այսօր նրանց արժանաւոր աշխատակիցներ են հանդիսանում «մեծամասնականները»։

Պատակում և քայքայում առաջ բերելով սեպական սոցիալիզմի մէջ, խախտելով սոցիալ-դեմօկրատական կուսակցութեան կենտրօնական կոմիտեի բոլոր նշանակութիւնը,—ասում է պ. Իպպօլիտով «Новь» լրագրում,—մեծամասնականները այժմ էլ միևնոյն հոանդով փորձում են ոչնչացնել ընդհանուր օպոզիցիոն շարժումը և նախապատրաստել բէակցիայի յաղթանակը։

Ահա նրանց բռնած այդ տեղ, սխալ դիրքը առիթ է տալիս յօդուածագրին համեմատութիւն դնելու ռուսական և գերմանական սոցիալ-դեմօկրատիայի մէջ և շօշափելու Գերմանիայի մէջ տեղի ունեցած վերջին անցքերը ընտրութիւնների ժամանակ։

Գերմանական սոցիալ-դեմօկրատական կուսակցութեան փորձերից ռուսաց սոցիալ-դեմօկրատները իւրացրել են միայն այն, ինչ որ գերմանացիների վասն էր ու սխալ։ Նրանք իրանց գերմանական ընկերներից չեն վեր առել նրանց կուսակցական հրաթէ դիսցիպլինան, այլ, ընդհակառակը, վարկաբեկել են իրանց կուսակցութիւնը անընդհատ երկպառակութիւններով։ Ռուսաց սոցիալ դեմօկրատները երբէք չեն աշխատել բանւորական միջավայրում խաղալ այնպիսի կուլտուրական դեր, ինչպիսին դերժանականն է խաղացել, այլ, ընդհակառակը, որտեղ կարողացել էին, կազմալուծում էին պրոֆեսիոնալ բանւորական կազմակերպութիւններն ու ձեռնարկութիւնները։ Սակայն կոյր ատելութիւնը դէպի մերը, և դեմօկրատական կուսակցութիւնները, ժանդիշնական կոիւը նրանց դէմ մեր մեծամասնականները ոչ միայն լիովին իւրացրել են գերմանացիներից, այլ և սատակացրել են ռուսական սպեցիֆիկ, վայրիվերոյ վիճաբանութիւնը...

Մինչդեռ գերմանական սոցիալ-դեմօկրատիայի վերաբերմունքը դէպի լիբերալիզմը և դեմօկրատիզմը միշտ էլ եղել է այդ օրերդ կուսակցութեան ամենաթոյլ կողմը և պատճառ է դարձել նրա գործնական անզօրութեան։ Իր յեղափոխական հոռոմաբանութեան շրջանակների մէջ պարփակված, նա ուրանում է «բուրժուական» կուսակցութիւնների հետ շինարար աշխատանքի համար, գերմանական սոցիալ-դեմօկրատները դրանով էլ նախապատրաստել են իրանց ներկայ պարտութիւնը։ Յեղափոխական ֆրազները ֆրազներ էլ մնում էին։ Բայց եթէ սոցիալ-դեմօկրատները իսկապէս պետական հասկացողութիւն ունենային և ընդունելի պայմաններով դաշինք կապէին քաղաքական դեմօկրատիայի հետ, այն ժամանակ Գերմանիայի կեանքը խողոք քայլ արած կը լինէր դէպի առաջ։ Այն ինչ այժմ ժողովուրդը, տեսնելով նրանց գործունէութեան ապարդիւն լինելը, սպասում է երես դարձնել նրանցից։ Դա դաս է ռուսաց սոցիալ-դեմօկրատների համար, որոնք պատրաստվում են ժողովրդական ազատութեան կուսակցութեան դէմ մղած իրանց կռուի վերջին նորաձիլ բողբոջները։

*

Թիֆլիսում հրատարակված է հետևեալ թռուցիկը.

Սրանով յայտարարում ենք ի դիտութիւն առևտրականների, որ չահագործուն զանազան կեղծ ու պատիր պահանջներից, որոնց յեղափոխականի դիմակի տակ, օր ու գիշեր կողոպտում են առևտրականներին և սպանում տարդիօրէն։

Ընկեր առևտրականներ! Դուք պէտք է լաւ հասկանաք, որ ներկայիս կատարուող այդ բաշիբոզուկութիւնները կապ ունեն ինչ որ յետին քայքայիչ նպատակների և ոչ մի առնչութիւն ունենալ չեն կարող մաքուր գաղափարական իդեալի հետ։

Յեղափոխական որ և է կազմակերպութիւն չի կարող և չըպէտք է դիմէ բռնի միջոցների իր նիւթական ապահովութեան. բռնի միջոցների դիմող կազմակերպութիւնը ապացուցանում է իր բարոյական սնանկութիւնը և ընդմիշտ խաչ է դնում իր գոյութեան վրայ։ Ներկայիս տիրող այդ անզուսպ անարխիան ոչ թէ նպաստում է ազատութեան սուրբ գործին, այլ յուսահատեցնելով, մեծ յուսախաբութիւն է առաջ բերում և ժողովրդին գլորում յուսահատութեան անդունդը։ Մենք սրանով զգուշացնում ենք բոլորին, որ ապիկար թալանչիների և գող էքսպրոպրիատորների անարեկան ապաստարանի տակ վախկոտութեամբ չըտայ ոչ մի նպաստ, հակառակ պարագային այդպիսի անձնատուութիւնը թէ կը բռնի իր անպատուաբեր տեղը և թէ կարժանանայ մեր բօյկոտին։

Ընկեր առևտրականներ, կազմակերպուեցեք, միացեք շուտափոյթ ձեր անձը և գոյքը պաշտպանելու հերոսութեամբ դիմադրեցէք, թէ չէ նպաստելով, անդիտակցօրէն դուք ուժեղացնում էք և երես տալիս աւազակներին և թալանչիներին։

Այդ ողորմելիները ձեզ դիտակցօրէն համարելով բուրժուաներ, որ դուք ձեր փոքր ինքնուրոյն գործով հապիւ հաղ քաշէք տալիս ձեր անմխիթար գոյութիւնը, իրաւունք են համարում յամառօրէն քայքայել ձեզ թէ նիւթապէս և թէ փիղիքապէս։

Ուստի առևտրականների մնութիւնը նորից կոչ է անում ձեզ անխտիր, շուտափոյթ միանալ իր կազմակերպութեան հետ, որպէսզի կարողանայ շուտ և հեշտութեամբ զսպել ձեզ վերայ բռնացած զրկուած անզուսպ խորժակները։

Հեռու կացէք ամեն տեսակ բախտախնդիրներից։ Մեք վախենայ, միևնոյ ուժեղ ենք և պատրաստ հալածելու ամեն գոյնի անարեկիչներ։

Ամենքը մէկի համար, մէկը ամենքի։

Ամօթ վախեցողներին։

Թիֆլիսի Առևտր. Մութեան Բիւրո

—

ԿՐԹԱԿԱՆ ՀՈՒՀԱԿԱՆՈՑՈՒՄ

—

Թիֆլիսի կրթական ղուլհականոցը վերսկսել է իր գործունէութիւնը։

Հրաւիրված է Ռուսաստանից մի վարպետ, որ զեկավարում է արհեստի ուսումնասիրութիւնը։ Այդ վարպետը սովորել է Վիշնի-Վոլոչօկ քաղաքի արհեստանոցում և գիտէ թէ ղուլհականեան և թէ նրա հետ կապ ունեցող արհեստները։

Պարապմունքները կանոնաւոր կերպով տեղի ունեն ամեն օր, առաւօտեան ժամի 9 ից մինչև 2-ը։

—

ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒՄ

—

Ցունվարի 14-ին Պետերբուրգում, երիտասարդների, ուսանողների, ուսանողուհիների և բանւորների մեծ բազմութիւն շտապում էր դէպի տեխնօլոգիական ինստիտուտի շինութիւնը։ Եկածների մի մասը մտաւ շինութեան մէջ և տեղաւորվեց դահլիճում։ Ասում էին, որ ինստիտուտում միտինգ պէտք է տեղի ունենայ։ Ամբոխը հետզհետէ աւելանում էր։ Զանազան կողմերից ինստիտուտին մօտենում էին զինված կօրօղվօյները պրիստաւի առաջնորդութեամբ։ Ոստիկանութիւնը ամեն կողմից շրջապատեց շէնքը և գլխաւոր մուտքը։ Դիրեկտորի հետից խնդոյն մարդիկ են ուղարկում։ Ոստիկանութիւնը փոքր առ փոքր դուրս էր բերում ներսում եղողներին։ Մարդիքը փակեցին և գօրօղվօյները սկսեցին իրանց պահպանութիւնը։ Ոստիկանութիւնը դատարկեց [illegible]քը նոյնպէս, դուրս անելով բոլոր ներսողներին։ Ասում են, որ մի քանի հոգի կալանաւորվել են և խուզարկութեան ենթարկվել։ Վերջապէս եկաւ ինստիտուտի դիրեկտոր պրոֆէսսոր Վօրօնովը։ Պրիստաւը բացատրվեց Վօրօնովի հետ, որի համար եղելութիւնը անսպասելի նորութիւն էր։ Դիրեկտորը խնդրեց հեռացնել ոստիկանութիւնը, որովհետև ինստիտուտի շինութեան մէջ այլ ևս ոչ ոք չը կար։ Գօրօղվօյները հեռացան։ Երեկոյեան ժամի 5-ին ամեն ինչ խաղաղվեց։ («Пет. Лист.»)

—Ցունվարի 14-ին Մոսկվայի համալսարանի բեկտորին ներկայացել է ուսանողական կենտրօնական Մարմնի կողմից ուղարկված պատգամաւորութիւնը, խնդրելու, որպէսզի խաղը խորհրդակցութիւն նշանակվի խորհրդի մասնաժողովի պատգամաւորութեան հետ։ Բեկտորը խոստացաւ հրաւիրել 15-ին նշանակված օրը, ժամը 3-ին, խաղը ժողովը տեղի ունեցաւ, և այդ ժողովում պարզվել է, որ հարցերը միասին քննելու ժամանակ հնարաւոր է իրար հասկանալ և որ ուսանողական պահանջներին գոհացում տալը, պրոֆեսսորական կազմի տեսակէտից, եթէ կենտ. Մարմնի լիազօրութիւնները մի փոքր աւելի պարզ որոշվեն, նոյնպէս հնարաւոր է։ Ուսանողական կենտր. Մարմնի առաջադրած պահանջների քննութիւնից յետոյ ուսանողական ներկայացուցիչները հնարաւոր են համարում յայտարարել ուսանողութեանը ուսումը վերսկսելու համար։

Հոկտեմբերի 14-ին էլեքտրոտեխնիկական ինստիտուտի պրոֆես. Վօյնարօվսկին սատակել է իր այն զեկուցողի պատասխանը, որ յունվարի 11-ին ներկայացրել էր մինիստրների խորհրդի նախագահին, որտեղ յայտնվում է, որ մինիստրների խորհրդի նախագահը քննելով ինստիտուտի դիրեկտորի զեկուցագիրը, առաջարկում է պրոֆեսսորների խորհրդին փակել հանրակացարանը և այնտեղից հեռացնել ուսանողներին։ Ինչ վերաբերում է ինստիտուտի բացմանը ուսումը վերսկսելու համար, դրան ոչ մի արգելք չէ գտնում։ Նոյն օրը պրոֆեսսորներ խորհուրդ են արել և որոշել, որ յունվարի 15-ից բացվի ինստիտուտը, իսկ հանրակացարանը ժամանակաւորապէս փակել։ Ցունվարի 15-ին ուսանողները հեռացել են հանրակացարանից։ Նոյն օրը ինստիտուտում ցուցակագրել են այն ուսանողների անունները, որոնք ուզում են քննութիւն բռնել և պարապվել գծագրական մասում և լաբորատորիայում։ Դասախօսութիւնները պէտք է սկսվէին յունվարի 22-ից։ («Товарищъ»)

—Նոր համալսարան հիմնելու համար խնդիրներ ու նախագծեր են ներկայացրել հետևեալ 5 քաղաքները. Մինսկը առաջարկում է 500 հազար ռուբլի, բացի դրանից, նահանգական զեմստվային գիւղատնտեսական ընկերութիւնը պատրաստ է տալ բաւականին խոշոր գումար։

Վիտեբսկը տալիս է 600 հազար ռուբլի և մտադիր է ստանալ այդ նպատակով Շաղդուսկիների 198 հազար ռուբլի գումարը, բացի այդ, տեղական առևտրական ընկերութիւնը փոխադարձ տուրք նշանակելով իր վրա, յոյս ունի տալ տարեկան 10, 00 ռուբլի յօգուտ համալսարանի։ Սմոլենսկը երաշխաւորում է 830 հազար ռուբլի և ժամանակաւոր շինութիւն։ Զեմստվոն յատկացնում է 200 հազար ռուբլի և նահանգական հիւանդանոցի ամբողջ շէնքը։ Միևնոյն ժամանակ խոստանում է տարեկան 68,000 ռուբլի սուբսիդիա տալ։ Նիժնի-Նովգորոդը տալիս է 650 հազար ռուբլի, յատկացնում է համապատասխան շէնք և քաղաքային զեմստվային հիւանդանոցները։ Բացի դրանից համալսարանին նիւթական աջակցութիւն ցոյց կը տան զեմստվոն, վաճառականութիւնը, ազնուականութիւնը և բօրսան։ Այդպիսով, ինչպէս տեսնում ենք, Սարատովը բոլոր քաղաքներին գերազանցում է։ Նա միանուագ առաջարկում է մի միլիոն ռուբլի։ («Биржъ. Вѣд.»)

—

ԹԱՏՐՕՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

—

(«Երեկոյեան շեփոր» Բէյերլէյնի, դրամա չորս գործողութեամբ, թարգմանութիւն պ. Արաքսեանի)

Երկուշաբթի, յունվարի 22-ին, հայ դրամատիկական խումբը Թիֆլիսի Արտիստական թատրոնում խաղաց Բէյերլէյնի «Երեկոյեան շեփոր» դրաման։

Այդ պիեսը առաջին անգամն էր խաղացվում հայկական բեմի վրա, բայց Թիֆլիսի հասարակութեան մի մասին նա յայտնի էր այս տարվայ ռուս դերասանական խմբի վայ ներկայացումներից։ Մենք առիթ չենք ունեցել տեսնելու ռուսական ներկայացումը, ուստի և համեմատութիւն անել չենք կարող։

Պիեսը հետաքրքրական է և բեմական։ Նա գերմանական թատերական դրամատուրգիան նոր ստեղծագործութիւններից մէկն է։

Նիւթը վերցրած է գերմանական զինուորականների կեանքից և պատում է զինուորական բարոյականութեան, նախապաշարմունքների և աշխարհայեացքների շուրջը։

Ամփոփ կերպով նրա բովանդակութիւնը հետևեալն է։ Վախմիստր Ֆօլկարդի աղջիկ Կլարան նշանված է վախմիստր Դիլբէկի հետ, բայց նա սիրահարվում է պօրուչիկ ֆօն Լաուֆէնի վրա։ Հայրը պատրաստութիւններ է տեսնում ամուսնացնելու իր աղջիկը Դիլբէկի հետ, բայց սիրահարված Կլարան անձնատուր է լինում նրա սիրոյը գերող ֆօն Լաուֆէնին և դժբախտանում։ Նշանածի և սիրահարի մէջ տեղի է ունենում ընդհարում, որը դառնում է յայտնի և հասնում է զինուորական դատի։ Այդտեղ աղջկայ հօր համար բացվում է ընտանեկան գաղտնիքը։ Հայրը իր անարգված պատիւը վերականգնելու համար մենամարտի է հրաւիրում ֆօն Լաուֆէնին, բայց սա լինելով պօրուչիկ, մերժում է մենամարտել զինուորի հետ։ Ֆօլկարդը փորձում է ստրճանակ բարձրացնել ֆօն Լաուֆէնի վրա, բայց նրա ձեռքը իբրև զինուորի ձեռք, չէ վստահանում արձակել ատրճանակը իրանից աւելի բարձր զինուորականի վրա։ Աղջիկը, ցանկանալով պաշտպանել իր սիրածին, վերցնում է իր վրա բոլոր անցանը։ Հայրը կատաղած և յուզված դրութեան մէջ սպանում է աղջկան։

Ներկայացումը վատ չէր, դերակատարները իրանց տեղումն էին. ամուսնանալու ներկայացման ընդհանուր տպաւորութիւնը թուլանում էր նրանով, որ պակասում էր աշխոյժ, զգացում էր դերերի սերտողութիւն, թերութիւն, փորձերի սակաւութեան ազդեցութիւն։ Աւելացրէք դրա վրա և դերասանների ցածրաձայն խօսակցութիւնը, որի մասին մի քանի անգամ մենք գրել ենք։

Կլարայի կամ Կլէրխենի դերը կատարում էր տիկին Աշտեան, որի բենեֆիսն էր այդ երեկոյ։ Տիկին Աշտեան աջող էր այն բոլոր տեղերում, ուր նա արտայայտում է քնքշութիւն, սէր, կարեկցութիւն, բայց թոյլ և թերի տպաւորութիւն է թողնում այն տեսարաններում, ուր բռնկվում է սոսկալի զրգռութիւն և պահանջվում է ուժեղ արտայայտութիւն։ Տիկինը ուսումնասիրել էր իր դերը, արտասանում էր խելացի և երկրորդ գործողութեան մէջ մեծ հաւանութիւն գտաւ հանդիսականների կողմից։ Նա ստացաւ պսակ և նուէրներ։

Աբէլխան կատարում էր հօր դերը։ Առաջին գործողութեան մէջ նա շատ տիպական էր թէ այն դէպքում, երբ խօսում է իրանից ռազմ զինուորականների հետ, թէ երբ պատուհանից նա խօսում է ուրիշների հետ և պատուէրներ է տալիս և թէ ընտանեկան զրոյցներ անելու ժամանակ։ Վերջին գործողութեան մէջ նա ուժեղ գրամատիական շեշտերով կատարեց հոգեպէս վիրաւորված և տանջված հօր դերը. բայց տիպը շեղվեց իր հարազատութիւնից և կը մոռացվէր նրա զինուոր լինելը, եթէ ինքը խօսքերով չը յիշեցնէր այդ մասին։ Աղջկայ սպանութիւնից յետոյ մունջ տեսարանը տպաւորիչ էր։

[illegible] դերը։ Դա մեծ և պատասխանատու դեր էր։ Մանուէլեան աշխատել էր իր դերի վրա և նրան տուել էր որոշ ընութիւններ։ Զինուորականի շարժումները և ամբողջ արտայայտութիւնը հարազատ էին։ Դերասանին վնասում էին ցածրաձայն խօսակցութիւնը և չափազանց ջղայնութիւնը, որ նա տուել էր իր դերին։ Ֆօն-Լաուֆէնը արդարև ջղային է, բայց ունի և աւելի հանգիստ բոլոր իր դերի մէջ։

Աղաբէգեանը բաւական լաւ կատարեց պօրուչիկ ֆօն-Դիվնի դերը։ Մենք առաջին անգամն էինք տեսնում Աղաբէգեանին այդպիսի լաւ դերակատարի վիճակում։ Եթէ նա կարդացած լիներ և վերջին գործողութեան մէջ ճիշտ հարազատ տիպին, մենք կարող կը լինէինք շնորհաւորել նրան։ Աղաբէգեանը թողել էր չափազանց արհեստական և շինծու արտասանութեան ձևը և բնական էր դարձրել։

Արաքսեան Կվէյսի դերում տիպիկական էր։ Խաղում էր խելացի, առանց շարժի մէջ ընկնելու։ Նա տուել էր իր դերին կենսունակ և ընթրող գծեր։

Ռշտունի Գելբէկի դերում ընդհանրապէս բաւարար էր. մացրել էր դերի մէջ հոգեբանական հարազատ գծեր. խաղը խելացի էր։

Աւետեան զինուոր Միխօլկի դերում հաւանութիւն գտաւ հանդիսականների մէջ։ Վիճել կարելի է այն բանի մասին, թէ պէտք էր արդեօք դնել նրա բերանում Դարաքաղի բարբառ, ինչպէս որ արված է, բայց իր դերը նա կատարեց գեղեցիկ կերպով։ (Մենք գտնում ենք Դարաքաղի բարբառը այդ դերի համար անտեղի)։

Ցարուբիտեան վաշտապետի դերում աջող գրիմ ունէր և խօսում էր ընդարձակ։

Թաշճեան, Ադալեան, Մելիք-Մանթուրեան, Ռուբէն, Ադիլխանեան լրացնում էին անսամբլը։

Թատրօնը լիքը չէր։

Սիլոյ

—

ՆԵՐԿԱՅԱՑԱՑՈՒՑԶԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ

—

Ներկայացուցչական սիստէմի հետ արված համեմատութիւնը շատ ճիշտ է, բայց մամուլի և պարլամենտի միջև եղած տարբերութիւնը նրա մէջ է կայանում, որ բաժանորդը իր լրագրի վրա շատ աւելի քիչ է ազդում, քան ընտրողը պարլամենտի վրա։ Վերջինը դեռ էլի ապատ կերպով է ընտրում թեկնածուներից մէկին կամ միւսին, իսկ ժուրնալիստները, ընդհակառակ, իրանք են իրանց ընտրում իրրև հասարակութեան ներկայացուցիչներ, կամ թէ չէ մի որ և է կապիտալիստ է նրանց այդ դերի մէջ հաստատում։

Ի հարկէ, ամեն մարդ ազատ է իր ուզած թերթը ընտրել կարդալու համար, բայց բանը նրանումն է, որ ընտրութիւնը շատ էլ մեծ չէ։ Այս կամ այն լրագրիը անհրաժեշտութիւն է դառնում մարդու համար ոչ թէ նրա արծարծած հայեացքների համար, այլ շատ աւելի նրա հաղորդած տեղեկութիւնների պատճառով։ Բանի որ, վերջ ի վերջոյ, համաշխարհային շուկան է դեկավարում ամբողջ հասարակական կեանքը, ուստի ամեն ոք, ով հետաքրքրվում է քաղաքական կամ տնտեսական կեանքով, պարտաւոր է հետևել թէ ինչ է կատարվում ամբողջ աշխարհում, Լրագրները այժմ այնպիսի ապպարատներ են, որոնք ամբողջ երկրագնդից տեղեկութիւններ են հաւաքում և հաղորդում հասարակութեանը։ Այդպիսի մի ապպարատ սաքէն ու պահպանելը շատ թանդ է նստում, և քանի մի միջազգային յարաբերութիւնները զարգանում են, այնչափ էլ լրագիր պահելն է թանդանում։ Այդ պատճառով մեծ օրաթերթն էլ անխուսափելիօրէն կապիտալիստական ձեռնարկութիւն են իրանցից ներկայացնում։ Բայ

լու նպատակով։ Բանուորական թերթերը մի-միայն համեմատական չափով են մեծ կապիտալներ պահանջում նրանց հիմնելու համար։ Երևույթող պայմաններում, երբ բանուորական կազմակերպութիւնները մասնաւորապես ասրծված են, նրանց աջողում է ամենօրեայ թերթ հիմնել առանց որևէ միջոցների և նրան ծաղկեալ վիճակի հասցնել։ Այսպես կարելի է ընկնել կապիտալի մօնոպոլիան մալուլի վրայից։

Բայց հենց այն հանգամանքը, որ թույլ է տալիս բանուորական թերթին երևան գալ և իր գոյութիւնը պահպանել, առանց նշանաւոր կապիտալի, նրան կասարելապես իր ընթերցողներից կախումն ունեցողի դերքի մէջ է դնում։ Որովհետև նա իր ոյժը ստանում է ոչ թէ իր կապիտալից, այլ միմիայն նրա նեռում կանգնած բանուորական կազմակերպութիւններից, ուստի իրապես նա հենց նրանց ձեռքումն է գտնվում, մինչև իսկ և այն դէպքում, երբ իրաւասորէն թերթը մասնաւոր ձեռնարկութիւն է ներկայացնում իրանից, այլ ոչ թէ մի որևէ պրոֆեսիոնալ կամ քաղաքական կազմակերպութեան սեփականութիւն։ Այդպիսի բանուորական թերթի մէջ այն հարցը, թէ ով և ինչ մտքով նա պիտի խմբագրվի, չէ վերաբերում նրա աբոնորէնի կամ հրատարակչի մասնաւոր գործերին. դա վերջին հաշով որոշվում է կազմակերպված բանուորների կողմից։ Այստեղ ժուրնալիստը ոչ թէ հասարակական կարծիքի ստեղծողն է այն շրջանների, որոնց անունից նա խօսում է, այլ իրապես նա միմիայն նրանց մտքերի արտայայտիչն է։ Այսպիսի վերաբերմունքը միշտ յետ էր մղում բուրժուական գրականագէտներին, հենց որ նրանք հրապուրվում էին գործում դէմոկրատական մամուլով և կարծում էին, թէ այստեղ էլ «չիմաց բանուորներ» շրջանում այնպիսի ընթերցողներ կը գտնեն, որոնց աւելի ճիշտ կը լինի քթից քաշ տալ և որոնց հաշին շատ աւելի դիւրութեամբ ժողովրդականութիւն ստանալ, քան բուրժուազական մամուլի մէջ։ Եւ հենց որ նրանք հասողվում էին, որ իրանք սխալվել են, նրանք սովորաբար սկսում էին աղաղակել, թէ անհատական ազատութեան վրա ենթում են բանեցնում, թէ շրջանը փոքրացած է, և այդպիսիները առհասարակ վերացնում էին նրանով, որ ծախվում էին մի որևէ կապիտալիստի, որպէսզի ազատված լինեն կուսակցական բանակալութիւնից և ապականութիւնից։

Բայց հենց այն, ինչ որ այդ կարգի գրականագէտներին,—որոնք չափազանց եսամոլ ու մեծամիտ են, որպէսզի կարողանան իսկապես գործին ծառայել,—ստորացուցած է թողում, բանուորական մամուլի իսկական արժանիքն է կամքում։ Բարոյագիտութեան տեսակէտից բանուորական մամուլը անմատչելի բարձրութեան վրա է կանգնած, բուրժուական մամուլի համեմատութեամբ. մասնաւորական տեսակէտից էլ, եթէ ոչ բացարձակապես, գոնէ միշտ համեմատական չափով, բանուորական մամուլը գերազանցում է բուրժուազականին, նամանաւանդ այն միջոցների վերաբերեալ, որոնցով նա օգտվում է։

Բանուորական մամուլը երբէք մատչելի չէ եղել կաշառելու համար, նա երբէք գումարներ չէ ստացել մի որևէ գործից, ինչպես օրինակ Պանամայի գործն էր, որպէսզի լուծիւն պահպանի մի քանի ոչ-ցանկալի դէպքերի մասին։ Մամուլից և ոչ մէկին տիրող դասակարգերը այնպիսի հաճութեամբ չէին ցանկանայ կաշառել, ինչպիսին է բանուորական մամուլը, և ոչ մէկը այնպիսի աղքատ մարդկանց ձեռքով չէ հրատարակվում, ինչպէս որ դա է բայց. և այնպէս նա մինչև մաքուր է մնացել, որ մինչև իսկ բանուորական շարժումի ամենատոր զրպարտիչներն էլ չը համարձակվեցին նրան մեղադրել կաշառվելու մէջ։

(Կը շարունակվի)

ԲԱԳՈՒԻ ՂՕՉԻՆԵՐԸ

(Նամակ Բաքուից)

—

Յունվարի 17-ին

Բաքուն, այդ բնութեան գիժ քաղաքը, ամեն օր ահ ու սարսափի մէջ է։

Թուրքերի Թաղով թուրք գժերի երկիւղից անցնելը անկարելի է։ Հայի Թաղն էլ՝ գիժ հայերի երկիւղից. անցնելիս չորս աչքով պիտի շուրջդ դիտես, որպէսզի մի փորձանք պատահելիս կարողանաս փախչել։

Ոչ ոք հայկական Թաղում ազատ ման գալ ու ապրել չէ կարողանում. հենց որ մութը պատում է, մարդիկ իրանց կեանքը վտանգի մէջ են համարում։ Այնպիսի մի գիշեր չէ լինում, որ հայկական Թաղում 1—2 մարդ չը սպանեն կամ չը վիրաւորեն։ չէ լինում նաև այնպիսի գիշեր, որ 5—8 մարդ նոյն Թաղում չը կողոպտվեն, և հայի Թաղում այդ բոլորը կատարվում է հայի ձեռքով։

Թէև վերջին ժամանակներս Թուրքերի Թաղում Թուրքը-Թուրքից աւելի մեծ գոհ վերցրեց, բայց մի բան, որ Թուրքերի Թաղը ապահով է, այդ այն է, որ Թուրքերը անց ու դարձ անողներին «ըուկի վերը» չեն ասում, իսկ հայերիս մէջ, ինչպէս ասացի, սովորական երևոյթ է։

Թուրքերի մէջ կայ երեք «կուսակցութիւն», որոնք աշխատում են իրարից լաւ փայլել։ Թուրք ժողովրդի մէջ։ Առաջին կուսակցութիւնը պատկանում է ղօշի Աղաքերիմին, որը, Թուրքերի ասելով, օրը չորս ֆունտ շաքար է ուտում և օրեց օր ոյժ ստանում։ Այդ շաքար ուտող ղօշին ունի մի քանի հարիւր փոքրիկ ղօշիներ, որոնք թիկնապահներ են համարվում Աղաքերիմին։ Այդ թիկնապահները ապրում են այս կամ այն հարուստից մանվան ապառնալիքով ստացած հարիւր ռուբլիներով։ Երկրորդ ղօշին Աղաղաշն է, որը ունի նոյնպէս հարիւրաւոր թիկնապահներ, բայց այն տարբերութեամբ, որ դրա փոքրիկ ղօշիները ունեն իրանց պարապմունքը և չեն ծանրանում բռնի կերպով Թուրք ժողովրդի վրա։

Երրորդ ղօշին, որ նոր է լոյս աշխարհ ընկել, Թէյմուր-բէկ Աշուրբէկովն է։ Այդ երրորդը մի քանի տասնեակ Թուրքեր է սպանել, սպանել է և հայ, և ամեն սպանութիւն կատարած ժամանակը բանտարկվել է, սակայն նորհիւ դեղին ոսկիների ամեն անգամ էլ բանտից ազատվել է իբրև «ազնիւ» ու «անվնաս» մարդ։

Այժմ առաջին և երրորդ ղօշիները միատեղ բանտարկված են տեղիս բանտում նոր քաղաքապետի կարգադրութեամբ։

Ահա թէ ինչու։

Միլիոնատէր Թուրք Դաղաշը ղօշի-Աղաքերիմին միշտ նպաստ տալիս է եղել, որով նա պահպանել ու պահպանում է իր փոքրիկ ղօշիներին և որոնք ամեն ըստ պատրաստն են եղել ծառայելու Դաղաշների համար։

Այդ բանը Բագուի իշխանութիւնը յայտնի է։

Անցեալ շաբաթ Թէյմուր-բէկ Աշուրբէկովը դիմում է Դաղաշներին հետևեալ նամակով. «Եթէ դուք Աղաքերիմին ղօշի էք պահում, ես նրանից լաւ ղօշի եմ, ինձ էլ քառասուն հազար ռուբլի պիտի տաք իմ մարդկանց կերակրելու»։

Դաղաշները դիմում է իր ղօշի Աղաքերիմին, որը պնդում է, որ ոչ մի կասկէ չըտալ։ Այդ բանը Թէյմուր-բէկը իմանալով, ժողովում է իր մարդկանց ու յարձակվում Աղաքերիմի խանութի վրա, բազմաթիւ գնդակներ թափում ու հեռանում։ Այդպիսով սկսում է երկու կողմերի թշնամութիւնը։ Բայց և այնպէս Թէյմուր-բէկը Դաղաշից չորս հազար ռուբլի ստանում է։

Այդ դէպքից յետոյ մինչև այժմ Աղաքերիմի մարդկանցից սպանվել են 14 հոգի, վիրաւորվել 6-ը. իսկ Աշուրբէկովի խմբից 2 հոգի վիրաւորվել են։

Քաղաքապետը մի քանի սպանութիւնների ժամանակ ոստիկանապետից առաջ ինքը դէպքի վայրը հասաւ ու տեղը քննելուց յետոյ բանտարկեց երկու պարագլուխներին էլ։

Այժմ տեսնենք ինչով կը վերջանայ. Թուրքերը սարսափով են յիշում դրանց անունները և երկիւղ են կրում, որ երկու կողմից հարիւրաւոր զոհեր կը լինեն։

Այդ Թուրք ղօշիները։ Սակայն ցաւօք սըրտի պիտի ասենք, որ կան և հայ ղօշիներ, որոնք աջ ու ձախ ընկած կողոպտում են հայերին ու սպանութիւններ կատարում, ինչպէս վերևում ասացի։

Տոդերս դեռ չէին վերջացրել, երբ լսվեցին համազարկի ձայներ. դուրս եկայ փողոց և տեսայ, որ կօզակները աջ ու ձախ կրակում են անցուդարձ անող հայերի վրա։

Հնարաւորութիւն չեղաւ մանրամասն կերպով իմանալու պատճառը, միայն լսեցի, որ մի կօզակ թէ սարաժնիկ է սպանվել հայկական Թաղում (Կրասնաւօդսկի փող) և այդ դէպքից դայրանալով կօզակները, սկսել են վրէժ լուծել։ Մանրամասնութիւնը միւս նամակով։ Այժմ ատը փակած ենք։

Ըստ երևոյթին հայկական Թաղի գլխին մի խաթարալա կայ։

Զարմանալի է մարդկանց անտակտ վարմունքը։ Ով ում հետ վրէժ ունի, հայկական Թաղումն է վերջացնում. ով ոստիկանների կողմից խուզարկվում է, հայկական Թաղումն են փոխը պահանջում, կամ ոստիկանի ձեռից ատրճանակը խլելով կամ սպանելով։

Անիշխանականները կամ դրանց անունով լոյս ընկած խմբակները ժողովրդի վրա սարսափ ձգելու համար տերրորներ են կատարում էլի հայկական Թաղում։

Եւ այդպիսով հայի անունն է, որ փայլում է վարչական անձանց առաջ ու բոլորի պատճառը միանգամայն հայերին են համարում, չը նայելով որ 60 % հայերի գործը չէ։

Սակայն ինչ միջոցներ են հարկաւոր դրանց առաջն առնելու, ոչ ոք չէ մտածում։

Թ. Մէժլումեան

ՄԵՐ ԸՆԹԵՐՄԱՏՈՐՆԵՐԸ...

(Նամակ խմբագրութեան)

—

Վերջին ժամանակներս այստեղ օրվայ հարց էր արհեստանոց դպրոցը։

Այս հարցը հրապարակ էր դրված «Նոր կեանք» շաբաթաթերթի 17-րդ համարում լոյս տեսած «Արհեստաւորաց դպրոցը» «Վուլկան» կնիքի ստորագրութեամբ յօդուածով։

Ինչպէս յայտնի է, այդ ատիթով ահագին հարայ-հրոց էր բարձրացել։

Վուլկանի և իր համակրողների կողմից պահանջված քննութիւնը կատարվեց։

Թէ ինչպէս է կատարվել այդ քննութիւնը, ես չը գիտեմ, բայց գիտեմ այն, որ նշանակված կօմիսիան կօմէդիա էր միայն, ուրիշ ոչինչ։

Եւ յիրաւի, այլ կերպ ինչպէս հասկանալ։

Քաղաքիս հայերը իբր թէ չէին իմանում ինչ դրութեան մէջ է եղել արհեստաւորաց դպրոցը 25 երկար տարիներ շարունակ, նշանակում են յանձնաժողով, որ քննի գործը դպրոցում։

Ո՛չ, յարգելի ազատներ, ոչ ձեր ձևականութիւնները, ոչ ձեր կօմէդիաները և ոչ էլ այլ կօմբինացիաները կարող են թեթևացնել ձեր յանցանքը մատաղ սերնդի առաջ...

Ձեր այդ խաղերը կարող են հաճելի լինել միայն պ. Վուլկանին և նրա նման «ժողովրդասէրներին», որ այսօր ձեզ այնպէս փառաբանում են և անվերջ յոյսեր դնում ձեր վրա։

Ընդունելով, ասում ենք, այդ բոլոր խաղերը իբրև մի կօմէդիա, բայց և այնպէս տեսնենք, թէ ովքեր են այդ կօմիսիները, ինչ եղրակացութեան են եկել նրանք և ինչ բեֆօրմեր են առաջարկում։

Յանձնաժողովը բաղկացած էր հետևեալ անձնաւորութիւններից. յանձնաժողովի նախագահ արհեստաւորաց դպրոցի նախկին հոգաբարձու իրաւաբան Գ. Զալիուշեան, յանձնաժողովի անդամներ՝ բժիշկ Ծառուկեան, բժիշկ Գասանայեան, բժիշկ Ոսկերչեան, վարժապետ Զուգասեան և դպրոցի նախկին հոգաբարձու Ս. Խուճիեան, որ և հրաւիրված էր որպէս «մասնագէտ եքսպէրտ» կօշկակարութեան արհեստի այն հիման վրա, որ նա մի ժամանակ կօշիկներով առևտուր է արել և ապա ուրեմն, ըստ հասկացողութեան մեր դիպլոմաւոր պարոնների՝ և «մասնագէտ»։

Ինչպէս տեսնում ենք, այստեղ ամեն տեսակի մասնագէտներ կան. չը կայ միայն մասնագէտ, որ հասկացողութիւն ունենար արհեստներից, որ կօմպետենտ լինէր այդ գործում։

Ինչ և իցէ, սա է ամբողջ կօմպլէկտը։

Իբրև եքսպէրտներ հրաւիրված են եղել այլ և առաղձագործութեան բաժնի համար Ա. Գիլլե և փականագործութեան բաժնի համար Ե. Ռ. Պատկանեան։ Այս երկու պարոնները ես չը գիտեմ որչափ մասնագէտներ են, բայց գիտեմ, որ նրանք չունեն գոնէ միջնակարգ մասնագիտական կրթութիւն։

Յանձնաժողովը երևի «հիմնական բեֆորմներ», որոնց հետ կը ծանօթանանք մի քիչ յետոյ, առաջարկելիս առաջնորդվել է վերոյիշեալ երկու պարոնների ցուցմունքներով։

Բայց, եթէ յանձնաժողովը մի քիչ բարեխիղճ գտնվէր, նախ քան բեֆորմներ առաջարկելը պէտք է հրաւիրէր իրրև եքսպէրտներ արհեստների վերաբերեալ որոշ պատրաստականութիւն ունեցող մասնագէտներ, եթէ ոչ բարձրագոյն կրթութեամբ, գոնէ միջնակարգ կրթութեամբ փորձված անձնաւորութիւններ, որոնք հիմնական բեֆորմներ կազմելիս կարող կը լինէին օգտակար տեղեկութիւններ տալ։

Յանձնաժողովը ծանօթանալով դպրոցի տեսչի զեկուցման հետ, որ անցեալ տարի ներկայացրած էր հոգաբարձական խորհրդին դպր ցի 25 ամեակի ատիթով, միանգամայն ընդունում է տեսչի առաջարկած բեֆորմները, ասելով.

«Комиссія съ особеннымъ интересомъ прочитала толково со знаніемъ дѣла написанный г. инспекторомъ Хошафьяномъ докладъ».

Եւ չէր էլ կարելի չընդունել տեսչի նկատողութիւնները, թէ դպրոցի առաջընթացման վնասում են հետևեալ երեք ֆակտորները. ա) Նիւթական անապահովութիւնը, բ) արհեստական և ուսումնական մասերի անկանոն գրված լինելը և գ) կանոնագրութիւնը։

Թէ ինչ փոփոխութիւններ անհրաժեշտ էր գտնում տեսուչը մտցնել դպրոցի նպատակայարմար գործունէութեան համար, այդ մենք արդէն գիտենք նրա հասարակութեանը ներկայացրած հաշուից։

Ես չեմ կարող կանգ չառնել այն բանի վրա, որ դպրոցի տեսուչ պ. Խոշաֆեանը, ինքը չը լինելով մասնագէտ, մի որևէ փոփոխութիւն առաջարկելիս միշտ դիմել է մասնագէտների խորհրդին, հետաքրքրվել է, թէ ինչպէս է դրված գործը միւս նոյն տիպի դպրոցներում։ Նա հակառակ իր նախորդներին՝ միշտ բարեխիղճ է գտնվել դէպի իր պարտականութիւնները. այդ խոստովանում է նոյնիսկ յանձնաժողովը։

Բացի վերոյիշեալ պատճառներից, դպրոցի առաջադիմութեան համար մի մեծ тормазъ է հանդիսացել և նրա (տեսչի) collega-ների մի մասը, որ դպրոցի վիճակով չը հետաքրքրվելուց զատ, ջնասել է և գործի առաջընթացման։

Այս բոլորից յետոյ քիչ թէ շատ խղճի խայթոց զգացող մարդ երբէք չը պէտք է բարդէր տեսչի վրա այնպիսի զրպարտութիւններ, ինչպիսին մենք կարդացինք «Նոր-Կեանք» առնուանված շաբաթաթերթի էջերում։

Պարտք եմ համարում յայտնել այստեղ հրապարակով իբր պատասխան Վուլկանի և նրա համախոհների այն պառաւական դառանցանքներին, թէ ես պաշտպանում եմ տեսչին և դպրոցի ներկայ վիճակը և այլն և այլն,—որ ես ոչ տեսչի, ոչ իմ collega-ների՝ նեռ որևէ խնամէական և այլ յարաբերութիւններ ունեմ (ի հարկէ այդ դէպքում իսկ ոչ մի բարոյական իրաւունք չունեմ յանցաւորներին պաշտպանելու) և ոչ էլ մի որևէ անձնական կամ մի ուրիշ շահ գտնում։

Եթէ ես ընդունել եմ վերջին ժամանակներս ծրագրի մէջ մտցրած մի քանի մասնագիտական առարկաների դպրոցի ոգուն համապատասխան լինելը—մի՞թէ այդ նշանակում է, որ ես գոհ եմ նրա ներկայ վիճակում։ Այո, ես դարձեալ կասեմ, որ եղած փոփոխութիւնները գտնում եմ առաջադիմական և միևնոյն ժամանակ ասել եմ և կասեմ, որ գործը նոր է սկսվում, դպրոցը կարծես նոր է բացվում, ապա ուրեմն մնում է այլևս շատ և շատ գործեր կատարել։

Ինձ համար պարզ է, պ. Վուլկան, որ այդ բոլորը դուք դիտաւորութեամբ էք ասում։

Գտանելք դարձեալ յանձնաժողովի գործունէութեան։ Ինչպէս ասացի, յանձնաժողովը ընդունում է «սկզբունքով» տեսչի առաջարկութիւնները, բայց որպէսզի ինքն էլ մի նոր բան ասած լինի, աւելացնում է թէ՝ բոլոր առաջարկված միջոցները նոյնիսկ իրագործվեն, չէ կարելի օգտակար գործ կատարած համարել, մինչև որ չը կատարվեն «հիմնական բեֆորմներ»։

(Կը շարունակվի)

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

—

Սիմֆերօպօլ, 12 յունվարի

Մի մերժէք տեղաւորել «Մշակ»-ում հետևեալ տողերս։

«Նոր-Կեանք»-ի № 25 ում Մօլլա-Խաչատուր Թրթակիցը Սիմֆերօպօլի պատգամաւորների ժողովի որոշման ատիթով գրում է. «...ժողովը, ընդունելով և վաւերացնելով այս տուրքը, չը կարմրեց»։ Ես կարծում եմ, որ Մօլլա-Խաչատուրը չէ հասկացել ժողովի որոշումը, այլապէս նա չէր գրի «չը կարմրեց»։ Ինչի՞ համար կարմրեր Որպէսզի ցոյց տամ թէ բան ինչումն է, խնդրում եմ ձեր թոյլատրութիւնը՝ պարզելու ամբողջ այդ գործը։

Սիմֆերօպօլն անընդհատ այցելում են, ինչպէս և ուրիշ քաղաքները, շատ հայեր, որոնք օգուտներ են դիտում (ինչպէս հայոց բարեգործական ընկերութիւններին (ուր այդպիսիները կան), այնպէս էլ ծխականներին։ Ես, որպէս հասարակական գործերին մասնակցողներից մէկը (և որպէս խաչէութեան զոհ եղողներից մէկը) հաստատում եմ, որ 90% խանութ կարիք ունեն և արժանի են օգնութեան։ Դիմողներից շատերը ճանապարհածախս են խնդրում։ Դատն փորձից դաս առած և չը կամենալով առաջիկայում էլ խաբված լինել, իմ առաջարկութեամբ պատգամաւորների ժողովը ընտրեց չորս հոգուց բաղկացած մի յանձնաժողով, որին յանձնված է. 1) ճշտել, հնարին չափ, օգնութեան դիմողների բացատրութիւնները, և այն դէպքում, եթէ այդ բացատրութիւնները կը հաստատվեն, կարելիին չափ օգնութիւն տալ ճամբի ծախքերի համար, 2) պարտաւորեցնել իրաւաբանները ծխական ամսական 20 կ. վճարել (հաւաքելը յանձնաժողովի գործն է)։ Հաւաքվելու փողը ճանապարհածախսերի համար աւելի քան պէտք է։

Այժմ հարցնում եմ, թէ ինչի՞ համար պէտք է կարմրել։ Նրա համար, որ 20 կոպ. վճարը չափազանց քիչ է, թէ՞ նրա համար, որ մեզ հնարին չափ աշխատում ենք մի կերպ օգնել օտարին կարիքի մէջ։ Մօլլա-Խաչատուրին, ի հարկէ, աւելի հեշտ է թրթռակցութիւն գրել, քան թէ գործ շինել, քննադատելն աւելի թեթև է, քան թէ քննադատութեան ենթարկվելը։ Թող դիտնայ պարոն Մօլլա-Խաչատուրը, որ հասարակական շահերին կարելի է ծառայել ոչ միայն գրչով, այլ և կարելի է և պէտք է ծառայել և գործով, և գործից չը փախչել։ Այս վերջինս ասում եմ նրա համար, որ երբ ես առաջարկեցի մեր ուսուցիչներից մէկին մտնել չորս անդամեայ յանձնաժողովը, նա մերժեց իմ խնդիրը և իր հրաժարվելուն պատճառ բերեց ապագայում հնարաւոր քննադատութիւնը և բամբասանքը։ Եթէ ինտելիգենտ մարդիկ էլ վախենան քննադատութիւնից, էլ ո՞վ պիտի աշխատէ հասարակական գործերի համար։ Դառնանք Մօլլա-Խաչատուրի նամակին...

«Այդ տուրքը, չը կարմրեց», ինձ գրականապէս շփոթեցնում է. չը գիտեմ ինչպէս հասկանամ։ Վճարը քիչ է, ինչ է։ Տէրը վկայ, չը գիտեմ ինչու ժողովի անդամները պիտի կարմրեին նրա համար արդեօք, որ մենք ինչպէս կարող ենք օգնում ենք, կամ նրա համար, որ ճամբայ ենք գնում օտար տեղերից եկած մարդկանց, թէ՞ նրա համար, որ քիչ ենք տալիս։ Առաջին դէպքում մենք գէթ որևէ գործ ենք անում և ձրի (և ոչ թէ ընտրադատում ենք), երկրորդ դէպքում մենք չենք կամենում կրկին ու կրկին ծանրացնել մեր հասարակութեանը կարիք ունեցողների նոր քանակութեամբ, իսկ երրորդ դէպքում, ասում ենք, որ աւելի տալ չենք կարող։

Իդուր է Մօլլա-Խաչատուրը մեզ ամօթում և գանգատ խորհուրդներ տալիս։ Խորհուրդներ տալ ես էլ կարող եմ, բայց պէտք է գործ անել, գործ։ Դրա տեղ նա լաւ կանէր, եթէ սկսէր անել այն բանը, ինչ որ «նոր կեանքի» միջոցով առաջարկում է (քչերն են կարդում)։ Ցաւօք սրտի տարված եմ ասել, որ տեղիս ինտելիգենտները (ի թիւս նրանց ուսուցիչները մէկի բացառութեամբ) հաճարեա բոլորովին չեն մասնակցում հասարակական գործերին։ Իսկ երբ մարդիկ անում են որևէ գործ, (ըստ իրանց կարծիքի՝ օգտակար գործ) քննադատներին թիւ ու համար չը կայ։ Փոխանակ ասելու՝ «համախնդէք, սիմֆերօպօլցիք, փող ունէք, ուղարկեցէք Կովկաս, լաւ չէ՞ը լինի, եթէ Մօլլա-Խաչատուրը յանձն առնէր այդ գործն անելու նախաձեռնութիւնը։

Իմ հերթին ես կասեմ. «համախնդէք, Սիմֆերօպօլի ինտելիգենտներ, որ դուք հասարակական գործի համար ոչինչ չէք անում, որովհետև կլանված էք ձեր հին շահերով։ Dixi et animam levavi.

Յակոբ Քուշնարեան

ՆԵՐԲԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Յունվարի 21-ին, երեկոյեան, Բագուի գնացքով քաղաքիս մեկնել է Փոխարքայի զինուորական մասի նախկին օգնական գնդապետ-ադ. Ե. Դ. Մալաման։ Կայարանում ճանապարհ է դրել ժողովրդի մի հոծ բազմութիւն։

—

Գանձակի ժամանակաւոր գեներալ-նահանգապետ գեներալ-մայոր Բաուէրը Կովկասի Փոխարքայի դիւանատուն է յղել լրացուցիչ հաշիւները, որոնք վերաբերում են պետական փոխառութիւնները բաց թողնելու հարցին հայ-Թուրքական ընդհարումներից ՀՐասված Զանգեզուրի գաւառի 44 գիւղերի համար։ Վերոյիշեալ հաշուով յիշեալ գաւառի 3-դ ոստիկանական թաղամասի 20 գիւղերին ընկնելու է սերմացուի համար 24,444 ռուբլի, իսկ մատակարարական պէտքերի համար մինչև նոր հունձը հինգ ամսով 31.007 ռուբլի, 2-րդ ոստիկանական թաղամասի 24 գիւղերին միայն պէտքերի համար 6 ամսով—105,790 ռուբլի, ընդամենը 161,341 ռուբլի։

—

Կովկասի Փոխարքան յայտնել է ֆինանսների մինիստրին, որ նրա կողմից ոչ մի արգելք չը կայ Գանձակի քաղաքում երկրորդ փոխադարձ վարկի ընկերութիւն հիմնելու համար։

—

Ինչպէս լսեցինք, Թիֆլիսում ապրող մահմեդական ազգաբնակութեան մի մասի մէջ միտք է յղացել ընկերավարական սկզբունքներով բանալ ամեն տեսակ իրերի մի խանութ, որտեղից կարելի լինի գնել իրերը ամենաարժան գներով։ Մօտ օրերս մահմեդականները ժողով են գումարելու և քննելու՝ թէ ինչ միջոցներ գտնեն յիշեալ խանութը բանալու համար։

—

Թիֆլիսում հիմնվելիք պօլիտեխնիկումի օգտին տրվելիք պարահանդէսը կայանալու է փետրվարի 8-ին «Արիստոքրատական ընկերութեան» շինութեան մէջ։

—

Բէգնի գործուածքեր վաճառող «Նէյշելէր» ֆիրման Թիֆլիսում հիմնվելիք պօլիտեխնիկումի օգտին նուիրել է 1000 ռուբլի։

—

Թիֆլիսի նահանգապետին դիմել են խնդրագրով. 1) Վիրգինիա Աթանասեանը, որը խնդրել է թոյլատրել իրան պատասխանատու խմբագիր դառնալ «Նոր-Աշխատանք» շաբաթաթերթի, որ լոյս է տեսնելու հայերէն լեզուով և 2) Բուենոսիսի գաւառի, Հուրվիլյի գիւղացի Մ. Գ. Կվաչաձէն, որը խնդրել է թոյլատրել իրան դառնալ Թիֆլիսում վրացերէն լեզուով հրատարակվող «Զվէնի Ցիսվրէբա» («Մեր կեանքը») լրագրի պաշտօնական խմբագիր։

—

Թիֆլիսի նահանգական բանտում բանտարկված՝ Սենակի գիւղացիներ՝ Դեգիբերիա, Մարկոսեան, Կանդելակի, Օկօրէնկով, Տէր-Աբրահամով, Իլուրիձէ, Մամաշվիլին, Զակարաձէ և Բէրիձէ աքսորվում են Թիֆլիսի գեներալ-նահանգապետութեան սահմաններից էապով։

—

Յունվարի լոյս 20-ի գիշերը, անյայտ անձինք Մաղաթեան կղզում գտնվող Պարսամովի կօշիկների խանութի պատը ծակելով ներս են մտնում և գողանում են 2000 ռուբլու կօշիկներ։ Կասկածը ընկնում է հենց նոյն օրվայ գիշերը գողացված ապրանքի հետ ձերբակալված Շաքրօ Դաւարդաշվիլու վրա։

—

Գ. Զանխվերդաշվիլին և Ա. Բարտկուլաշվիլին, ոստիկանութեան հսկողութեան տակ, գեներալ-նահանգապետի կարգադրութեան համաձայն, աքսորվում են Վիատկի նահանգը 3 տարի ժամանակով։

—

Վարսավիր Ս. Նադիրաշվիլին անլեգալ գրուածքներ պահելու համար Թիֆլիսի ժամանակաւոր գեներալ-նահանգապետի հրամանով բանտարկվում է 3 ամսով, իսկ ապա աքսորվելու է Թիֆլիսի գեներալ-նահանգապետութեան սահմաններից էապով դինուորական գրութեան ամբողջ ժամանակամիջոցում։

—

Մօտ օրերս Գոլօվինսկի պրոսպեկտում, Զօնաձէի գինետան մէջ ոստիկանութիւնը ձերբակալել է մի քանի անձերի, որոնց ուղարկել են կօմենդանտային վարչութիւնը։ Գինետունը կնքված է մինչև զինուորական գրութեան վերացումը։

—

Յունվարի 23-ին, առաւօտեան ժամը 11-ին, գործադրվել արին եղբ. Պիսկունի լուացարանի բանուորները, որովհետև Պիսկունը դուրս էր արել ծառայողներից մէկին։

—

Վարժուհիների ընկերութիւնը որոշել է հիմնել ընկերութեան ուսումնարանում մէկ թաշակ բժ. Խուդաձեանի անունով։ Թոնդ կազմելու համար յիշեալ թաշակի համար նուիրատուութիւնը ընդունվում է յիշեալ ուսումնարանում, Զօրօվօզնի և Ինժեներների փողոցների անկիւնում։

—

Յունվարի 22-ին, երեկոյեան ժամը 4½-ին, 10-րդ քաղաքամասի ոստիկանատից դուրս գալիս սպանվել է հասարակաց տան կառավարիչ Բերմանը։ Ինչպէս մեզ հաղորդեցին, Բերմանի սպանութեան պատճառը եղել է այն, որ նա սատցել է մի քանի անօնկի նամակներ, որոնցով փող էին պահանջել։ Բայց այդ նամակները Բերմանը տարել է ոստիկանատուն։ Սպանողներից մէկը, ոմն Երալին, ձերբակալված է և տարված է կօմենդանտային վարչութիւնը։

—

Թիֆլիսում կազմակերպվում է լրագրավաճառների արհեստակցական միութիւն, որի նպատակն է լինելու պաշտպանել արհեստակցական շահերը, բարձրացնել լրագրավաճառների մտաւոր կարողութիւնը, բարելաւել նրանց օրինական դրութիւնը և բարոյական կապ հաստատել միմեանց մէջ։

—

Նուխու քաղաքի բնակիչները դիմել են Կովկասի Փոխարքային, խնդրելով միացնել իրանց քաղաքը Անդրկովկասի երկաթուղիների հետ լայնուղի երկաթուղիներով, գիծը անցկացնելով Դրալ-Իւզ, Գէօկչայի վրայով Ուշժար կայարանը։

—

Գորու գաւառի Գորիս-օսէտինսկի հասարակութեան արիստաւը հաղորդում է, որ յունվարի 13-ին Ցուսկուգօմ գիւղում սարերից փլված ձիւնի կոյտերից քանդվել են տեղական բնակիչ Տօղդիա Լօսօվի և Բագաշվիլու տները, որոնցից առաջինի տան մէջ մեռել է ինքը տանտէրը, մայրը, կինը, չորս որդին. կենդանի են մնացել երկու աղջիկը և մէկ որդին. իսկ Բագաշվիլու տան մէջ մեռել են ինքը, աղջիկներից մէկը և 2 որդին, կենդանի են մնում կինը և վիրաւորված են երկու որդին։ Բացի դրանից Բագաշվիլու տան վրա փլված ձիւնին զոհ են գնացել նաև 4 կով, 50 ոչխար և այծ, 10 խոզ, որոնք պատկանում են տանտիրոջը, կրկին 5 կով, 4 եզ, 30 ձի, ոչխար և այծ, 8 խոզ, որոնք պատկանում են Իսսինի կենդանի մնացած մարդիկ մնացել են սոսկալի չքաւորութեան մէջ այս ձմրան դժնդակ օրերում։

—

Յունվարի լոյս 22-ի գիշերը ցիրկից տուն վերադարձող սպնախեցի Իվան Մղէբրիշվիլիի վրա, Սուրբ-Նիշանսկի փողոցում, 3 անյայտ չարագործներ 4 անգամ կրակել են, ձախ ձեռքից թեթև վիրաւորել նրան։ Վիրաւորվածը ուղարկվել է Միքայէլեան հիւանդանոցը։ Չարագործները անյայտացել են։

—

Յունվարի 21-ին Վերայի զառիվայրում, պրուչիկ Ս. Նովիկովի բնակարանից, բացակայութեան ժամանակ, անյայտ չարագործներ գողացել են մօտ 250 ռուբլու զանազան իրեր։ Նովիկովը գողութեան մէջ կասկածել է նոյն տան զանազան Բոյկոյին, որը ձերբակալված է։

—

Դեռ 1904 թ. քաղաքային սպանդանոցում ծառայողները մորթողների և բանուորների աշխատանքը թեթևացնելու համար հարց էին բարձրացրել տօնել կիրակի օրերը և յունվարի 1, 6, փետր. 2, մարտի 25, յունիսի 29, յուլիսի 20, օգոստոսի 6 և 15, սեպտեմբ. 8, հոկտ. 1, դեկտ. 25 և 26, Զատկի 1-ին և 2-րդ օրը, Համբարձումը և Հոգեգալուստը։ Ցիշեալ տօն օրերին պէտք է փակված լինի նաև անասնավաճառոցը։ Այդ հարցը քննվից ատանձին մասնաժողովում սանիտարական տեսուչ բժ. Կ. Ստեփանեանի նախագահութեամբ։ Մասնաժողովը որոշից, որ անհրաժեշտ է կիրակի և տօն օրերը տօնել։ Նոյն եղրակացութեան է եկել նաև քաղաքային մսի խանութների վրա հսկող մասնաժողովը։ Այդ ժամով էլ ոչինչ որոշութիւն չ յարուցված քաղաքային խորհրդի առաջ, բայց վերջինը բաւարարութիւն է տուել միայն տօների մի մասին։ Երէկ սպանդանոցի ադմինիստրացիան նորից դիմեց քաղաքային վարչութեանը խնդրելով միջնորդել դումային բաւարարութիւն տալ ներկայ խնդիրներին։

—

Բէլալական դպրոցի 5-րդ դասարանի մի հայ աշակերտ, որի ծնողները վերջին աղէտների ժամանակ զրկվել են ստացուածքից ու ապրուստի բոլոր միջոցներից և ծանրաբեռնված են 8 հոգուց բաղկացած մանկահասակ երեխաներով, ներկայումս անկարող լինելով վճարել ուսման վարձը, արտաքսված է դպրոցից։ Թախանձագին հրաւիրում ենք բարերար մարդկանց ուշադրութիւնը, օգնութեան հասնել նրան և հնարաւորութիւն տալ շարունակելու իր ուսումը, որի համար պահանջվում է 70 ռուբլի։ Հասցէն «Մշակի» խմբագրատուն։

—

«Մշակի» ի երէկվայ № 15 «Ընտրութիւնները գիւղատում» ժամանակ, Հին-Նախիջևանից ուղարկված հեռագրի մէջ մի սխալ է մտել։ Ասված է՝ «Նախիջևանցիներ բացաձակապէս յայտնել է, որ ինքը պատկանում է ձախակողմեան կուսակցութիւններին». պէտք է լինի «աջակողմեան կուսակցութիւններին»։

—

Յունվարի 22-ին կառավարիչ սենատի դիպլոմատիկների բարձր ատեանի ժողովում վճռվել է, ի միջի այլոց, պատասխանատուութեան ենթարկել հետևեալ անձնաւորութիւններին, որոնք մեղադրվում են 51-րդ յօդուածների և 129-դի առաջին մասի 3-րդ կէտի հիման վրա—Կալուգայի գաւառի պատուաւոր հաշտ. դատաւոր իշխան Ս. Դ. Ուրուսովին, Ուֆայի ն

նիստրութեան և ազգերի իրաւահաւասարութեան կողմնակից։ («Товарищъ»)

—

Յունվարի 14-ին, երեկոյեան, Նիկոլայ II անուան ժողովրդական տանը, մեծ դահլիճում, ներկայացման ժամանակ անյայտ անձնաւորութիւններ երկրորդ յարկից ձգել են սոց.-յեղափոխական կուսակցութեան թռուցիկներ։ Հասարակութիւնը ազահութեամբ բռնում էր թերթիկները։ Ոստիկանութիւնը ձեռնարկեց խիստ միջոցների յանցաւորներին գտնելու, բայց անօգուտ, թէպէտև խուզարկվեցին և կալանաւորվեցին մի քանի բանւորներ։ Ժողովրդական տան ծառայողները կարդալու ժամանակ ժողովրդի ձեռքից կորզում էին թերթիկները։ Ամբողջ երեկոյ բոլոր յարկերի և օթեակների վրա պահպանութիւնը սաստիկ ուժեղացրին։ («Русь»)

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ԼՕՆԴՕՆՈՒՄ

(Նամակ Լօնդօնից, 21 յունվարի)

—

Այս տարի ևս «Լօնդօնի Հայոց Միացեալ ընկերութեան» նախաձեռնութեամբ Բիժու թատրօնի մէջ տրվեց մէկ փառաւոր հանդէս ս. Ծնունդի առիթով, յունվարի 19-ին։ Հանդէսի կատարողութիւնը արդէն ազդարարվել էր անգլիական թերթերի մէջ և մեծատառ ազդեցիներով։ Երեկոյեան ժամի 9-ից հայ և անգլիացի երկսեռ հասարակութեան շատ ընտիր և ուշադիր հոսանքը սկսեց լցնել թատերասրահը, որը ըստ աւուր պատշաճի կրում էր հանդիսաւոր տեսք։

Լօնդօնի անգլիերէն թերթերից շատերը, որոնք շտապել էին իրանց ներկայացուցիչները ուղարկել հանդէսին, այսօր շատ նպաստաւոր յօդուածներ են գրեցին։ Հայ ընթերցողներին մի փոքր գաղափար տալու համար, քաղուածօրէն առաջ ենք բերում մի քանի թերթերի կարծիքը, «Դէյլի Նիւս».—«Երեկոյեան ամենահետաքրքրական կէսը Բաֆֆիի «Հայաստանի վերաշինութիւնը» անուամբ փոխաբերական ներկայացումն էր։ այդ հրաշալի բեմականացրած պատկերը խաղացին հայ դերասանները [1]) իրանց մայրենի լեզուով, մեծ ոգևորութեամբ և գորովով։ Օրիորդ Զ. Պոյաճեան ներկայացրեց մի ամենանկարագրող (most picturesque) մարմնացում «Ոգի Հայաստանի»։ Մի փոքրիկ սրտառուչ պատկեր—«Վարդանի Երազը», նոյնպէս Բաֆֆիի երկերից, որը հայոց կոտորածների յուշիկն էր, պարփակեց երեկոյեան հանդէսը։»

«Մանչեստրդրդ.»—«Հանդիսի մեծագոյն մասը քաղցրանչիւն (sonorous) հայերէնով էր, թէպէտ անհասկանալի բոլորին, բացի ներկայ գտնվող 84 տաճկահայերից և տասը ռուս-հայերից, որոնցից մի քանիսն իսկ, Անգլիայում երկար տարիներ ապրելու շնորհիւ՝ իրանց մայրենի լեզուն անկատար գիտէին։ Պրոգրամը բաղկացած էր երկու փոքրիկ խաղերից, որոնց նախընթաց էր կօնցերտը։ Կօնցերտը, որ ղ. Մարտին Վան-Լէնէպի դեկավարութեան ներքոյ էր, ներփակում էր հայոց հարուստ զրականութեան շտեմարանից վերցրած մի քանի երգերով։ Հայկական մուզիկան բացորոշ ասիական էր. բայց միևնոյն ժամանակ, ինքնովին՝ լեռնաչափ երաժշտութիւն, որը կարծես թէ մի տեսակ համանմանութիւն ունի սկոտլանդական հայլանդրրների ազգային եղանակներին, և որը կրում է նոյն տարաշարիկ յատկութիւնը, և նոյն հրապուրիչ ասոիւնը, որ առաջ է բերում հոգը ծաւերի մէջ։ Երկու ներկայացումներն ևս բեմականացված են նացիոնալիստ Բաֆֆիի վէպերից։ Առաջինը, «Հայաստանի վերաշինութիւնը», ալեգորիա էր, որը ներկայացնում էր հետաքրքրութեան արժանի շատ կէտեր, որպէս արտիստիկ, նոյնպէս և պոլիտակալ տեսակէտներից։ Երկրորդ խաղը, «Վարդանի երազը», բացվեց պատրիոտ Վարդանի իր նըշանած գերեդիմանի առջևը պատկերով։ Խաղը ներկայացնում էր Նրա երազը Վերածնված Հայաստանի մասին, որը, եթէ նացիոնալիստներից կախված լինի, մէկ հրաշալի ուտոպիայի իրականացում կը լինէր։»

«Մորնինգ Լիդրը»—«Լօնդոնի հայոց փոքրիկ գաղութը կատարեց Ծնունդի հանդէսը շաբաթ օր։ Յունվարի 19-ը արևելեան եկեղեցու համար ոչ միայն Քրիստոսի Ծննդեան տօնն է, այլ և «Յորդանանի» օրը,—երեսուն և երրորդ Ծննդեան տարեդարձը և Նրա Մկրտութեան օրը։

«Հայաստանի մէջ գառը փոխարինում է հնդկահաւին և տօնախմբութիւնը տեղի է ունենում ծննդեան գիշերը, երբ «Աւետիս» են ման գալիս սպիտակ շապիկներ հագած և վառ մոմերը ձեռներին, երգում են ամեն մի տան մէջ՝ փառաբանելով Ծնունդը։

«Բայց Լօնդոնի հայերը աւելի լուրջ մտածումներ ունեն քան գառան միսը, փլաւը, մեղրն ու գօղինաղը և այն մարդիկը, որ «առ երեսս» են երգում կերած ժամանակ։

«Պարոն Արամ Բաֆֆին, հայոց ազգասէր-վիպագիր և պատմաբանի որդին, (որը հայերի մէջ Դիկկէնսի հաւասար տեղ է գրաւում), բացատրեց «Լիդրը»ի ներկայացուցչին մէկ սենեակի մէջ, որտեղ ամենաչքի ընկնող տեղը կախված էր Դրազտօնի պատկերը։

«Մօտաւորապէս գաղութի կէսը գումարված էր ազգային հանդէս կատարելու և երգեր լսելու «ես լսեցի», «իմ սիրելի զաւակունքս». առաջինը պէտք է նկատել, երգեց օրիորդ Գրէյս Օ. Մալլի, որը պէտք չուներ բացատրելու, թէ ինքը հայ չէր։

«Բաֆֆիի «Հայաստանի վերաշինութիւնը» հայերէն լեզուով ներկայացրած փոխաբերական պատկերի մէջ, մէկ տաղնապող ազգի արտացոլող տենչանքը բացատրութեան կարօտ չէ։ Բաֆֆիի որդին նոյնպէս թատերականի է վերածել իր հօր երկերից մէկ պատմութիւն--«Վարդանի երազը»։

«Դէյլի Միրօր».—«Այսօր ամբողջ երկրիս վրա գտնված հայերը «Ծնունդ» են կատարում։ Լօնդոնի անգլիացի մանկտիներից շատերը գուցէ արդէն մտածում են մօտալուտ Զատկի ձուաների մասին, քան մի ամիս առաջ անցած «անգլիական փուդդինգի» մասին, մինչդեռ այսօր Լօնդոնի 400 հայերը և Մանչէստրի 1400 հայերը մեծ տօնակատարութեան մէջ են։

«Տօնակատարութեան առիթով մի կօնցերտ և դրամատիքական ներկայացում է տրվելու որի կազմակերպողն է պ. Ա. Բաֆֆին, հայոց Շեքսպիրի որդին։ Իսկական տօնակատարութիւնը կը սկսի միայն 11 ժամից յետոյ, այս գիշեր, «հրբ մեր տներում» ասաց պր. Ա. Բաֆֆին երէկ Դ. Միրօրի ներկայացուցչին,—մենք կուտենք փլաւ, նուշ և գօղինախ և քաղցրեղէնների եօթը տարբեր տեսակներ [3]) միս և գառն, և ամեն ինչ, որ մենք հաւանում ենք, երկարելով ճաշկերոյթը մինչև առաւօտեան 4—5 ժամը»։

Իմ վերոգրեալ քաղուածները կարող են մըտաւոր գաղափար տալ կովկասաբնակ հայ հասարակութեան թէ որքան նպաստաւոր էր բարեկիրթ անգլիական մամուլի կրիտիկան հայոց մի այսպիսի յանդուգն և բազմաթիւ դժուարութիւնների հետ մաքառող ձեռնարկի մասին, որը աջող անցաւ։ Անցեալ տարվայ հանդէսին տրված «Հայաստանի վերաշինութիւնը» թատերականացած երկը շատ մեծ աջողութիւն ունենալու պատճառով այս տարի ևս կրկնվեց։ Այդ ներկայացման հետ ծանօթ է հայ հասարակութիւնը, անցեալ տարվայ մանրամասն նկարագրութեամբ։

«Վարդանի երազը» Խենթի Վարդանի երազն է, երկու պատկերով (տարօ) և մէկ տեսարանով։ Իսկապէս դրա տպաւորութիւնը յուզիչ էր։—Վարդանը Լալայի գերեզմանի վրա ողբում է առաջին պատկերի մէջ։ Վարդանը, յաջորդ տեսարանի մէջ, ներկայանում է իր երազի մէջ։ Գողտրիկ գիւղաքաղաք. տէր-Մարուքը իր աշակերտների հետ (եւրոպականացրած) զբօսնում է, Վարդանը ակնապիշ շրջում է և դիտում իրան անծանօթ և միանգամայն օտարոտի շրջապատը։ Նշմարում է տէր-Մարուքին և զարմանալով հարցնում է, թէ ինչ արեց նա իր ապատիկների հետ. վերջինս անտեսելով ստահակ անծանօթ ճնաղարեանի հարցումը, շարունակում է զրաղեցնել իր սաները։ «Տէր-Հայր, դուք ինչ առարկայի ուսուցիչ էք», հարցնում է Վարդանը, և «աստուածաբանութեան ու բընագիտութեան» իր ստացած, պատասխանի վրա՝ սկսում է խորհրդածել։ Այսպիսով ներս են գալիս բարեփոխված և եւրոպականացած Խաչօն, Լալան, Սալմանը, Մէլիք-Մանասերը և Թոմաս էֆէնդին։ Վերջինս Լօնդոնի բեմի վրա ևս իր բարեկիրթ ու մաքրված հոգու խորքից շարունակում էր իր տարեկ սրախօսութիւնները, համեմված «ֆշի նահատակութիւնս», «ֆշի զասիկ» և այլ խոտաբերբառով։

Ընդմիջարար խօսակցութեան դասաւորութիւնը շատ աջող էր և տրամաբանական-հետևողական։ Բոլոր հերոսները գնում են ժողովի, թողնելով Վարդանին խոր ապշութեան և զմայլանքի մէջ։—«Ինձ էլ տարէք, պարոններ, ես էլ եմ կամենում ձեզ հետ լինել, ինձ էլ տարէք» խօսքերի ժամանակից վարագույրը իջնում է, և վերջապէս յաջորդող պատկերի մէջ ներկայացված է Նախկին գերեդիմանի վրայի տեսարանը, Վարդանը երազի մէջ կրկնում է մղկող ձայնով «ինձ էլ տարէք, պարոններ» և յետոյ իր տեսածների անունները։ Այդ միջոցին երկու զինուոր ներս են մտնում և սովորական բրդութեամբ ձերբակալում Վարդանին։

Բոլոր սիրող դերակատարները շատ բարեխղճաբար էին վերաբերվել դէպի իրանց դերը։

Անգլիացի բարեկամներին դիւրութիւն տրված լինելու համար, երկու կողմերի համաձայնագրութիւնը և երգած երկու հայերէն երգերի չափածոյ թարգմանութիւնը ևս տպագրվել էր պրոգրամների վրա։ Կօնցերտը շատ փարթամ էր և հարուստ. օրվէսարի մէջ 25 մարդ կար։

Մի քանի հայեր եկել էին հեռաւոր քաղաքներից հանդէսը տեսնելու, (օր. Պր. Ց. Քալանթարեանը Սկարբրոյից). իսկ Լօնդոնի ամբողջ գաղութը այս անգամ ևս անհնարին եղաւ իր գումարել, և չը նայած գործ դրված բոլոր ճիգերին, հանդէսը իր ծախսերի 3/8-ը հազիւ ծածկեց։

Արդ. Բաֆֆի

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

ԲՕԼԳԱՐԻԱ

«Կապիտիւլասիօնների» ջնջումը. — Ինչպէս յայտնի է, պետութիւնները Թիւրքիայում առանձին իրաւունքներ են վայելում, որոնք յենված են «կապիտիւլասիոններ»ի վրա։ Բոլգարիան որպէս Թիւրքիայի գերիշխանութեան տակ գտնվող երկիր, ենթակա էր այդ «կապիտիւլասիօնների»։ Բայց, վերջերս, ինչպէս թերթերը հաղորդեցին, պետութիւնները հաւանել են հրաժարվել «կապիտիւլասիօնների» իրաւունքից, Բոլգարիայում։

Իհարկէ են, սակայն, այդ «կապիտիւլասիօնները»։ Օտարահպատակները, այն դէպքում, երբ դատ էին ունենում բուլգարների հետ, նրանց պետութիւնների ներկայացուցիչները հիւպատոսները իրաւունք էին ունենում ներկայ լինել դատավարութեան, որպէս պաշտպան իրանց հպատակների։ Բացի այդ՝ դատավարական ամեն գործողութիւն կատարվում է հիւպատոսների միջոցով։ Սնանկութեան դէպքում, միակ ձեռնհաս իշխանութիւնը համարվում էր ոչ թէ երկրի, այլ հիւպատոսական իշխանութիւնը։ Մի խօսքով՝ օտար պետութիւնները, Թիւրքիայում, ինչպէս Բոլգարիայում, կազմում էին պետութեան մէջ պետութիւն։

Աւստրիան առաջինն եղաւ, սակայն, որ 1902 թուին մի քանի զիջումներ արեց Բոլգարիային իր կնքած առևտրական դաշնադրութեան հետևանքով։ Ցետոյ Բոլգարիային աջողվեց ջնջել միւս հինգ պետութիւնների դատավարական իրաւասութիւնները, այն պատճառաբանութեամբ, թէ նրանք իր հետ կնքում էին առևտրական դաշինքներ։ Վերջերս մի Աւստրօ-Ռուսդարիան Բոլգարիայի հետ բանակցութիւններ էր վարում մի առևտրական դաշնադրութիւն կնքելու համար։ Բայց Բոլգարիան պահանջից, որ «կապիտուլասիօնների» իրաւունքից միանգամայն հրաժարվի Աւստրիան։ Բանակցութիւնները անջող ելք ունեցան։ Երբ արտաքին գործերի մինիստր Գօլուխովսկիին յայտնեցին բարօն դ. Էրէնտալը, Աւստրիան աւելի հաշտարար քաղաքականութեան հետևեց և հրաժարվեց «կապիտիւլասիօնների» իրաւունքից Բոլգարիայում։

Այդ հանգամանքը Եվրոպի շրջաններում բաւական անհանգստութիւն է պատճառում, որովհետև Բոլգարիան զեռ ևս Թիւրքիայի անուանական գերիշխանութեան տակ գտնվելով՝ բոլոր պետութիւնների հրաժարումը «կապիտիւլասիօնների» իրաւունքից, նշան էր, որ Բոլգարիան վերջ ի վերջոյ պիտի հասնի իր նպատակին--այն է, հռչակել իր անկախութիւնը։

ԱՆԳԼԻԱ

Իրլանդական խնդիրը։ Անգլիական կառավարութիւնը պատրաստում էր բարենորոգումների մի օրինագիծ Իրլանդիայի համար։ Այդ օրինագիծը պէտք է ներկայացվի պարլամենտի առաջիկայ նստաշրջանին։ «Դէյլի Նիուզ» այդ նախագծի մասին նոր տեղեկութիւններ հաղորդելով ասում է, որ պիտի հաստատվի մի Իրլանդական Խորհուրդ, որի անդամները պիտի որոշվին ընդհանուր ընտրողներով և որի պաշտօնը պէտք է լինի զբաղվել տեղական վարչութեան գործերով։ Բայց գլխաւորն այն է, թէ լօրդերի ժողովը, Իրլանդական հարցի այդ դարաւոր թշնամին, պիտի ընդունի այդ օրինագիծը։ Ազատական թերթը կասկածում է է նկատի ունենալով լօրդերի ժողովի ոչ միայն ազանդական դիրքը դէպի Իրլանդական հարցը, այլ և այն հանգամանքը, որ այդ ժողովը սերժից նոյնիսկ կրթական օրինագիծը, որը բաղդամամբ իրլանդական հարցին նուազ փշոտ էր։ Բայց մինիստր-նախագահ սրբ Հէնրի Կ. Բաններման լաւատես է և յայտնել է, որ «Անգլիայի հինգական օրէնքների այդ մասին տրամադրած միջոցները ապաված չեն»։ Ինչպէս յայտնի է, Տրանսվալը ստացաւ իր սահմանադրութիւնը։ Բաններման հասկացրել է, որ Տրանսվալը անգլիական կայսրութեան մէջ բացառութիւն չը պէտք է կազմէ։ Եթէ այդ երկիրը՝ կառավարութեան և մինիսարների հետ համաձայն՝ կարողացաւ ստանալ սահմանադրութիւն, առանց լօրդերի ժողովի կարծիքին և համաձայնութեանը, Իրլանդան ինչո՞ւ չը պիտի կարողանայ։ Այն դէպքում, երբ լօրդերի ժողովը կընդվզնայ իրլանդական տեղական ու վարչական ինքնավարութեան,—մի քանի որից լուրը երկիւղներ են կրում,—այն ժամանակ մինիսարութիւնը կը դիմէ թագաւորին, որը դրա կանչակա տրամադրված է դէպի իրլանդական ինքնավարութիւնը։

Այնպէս որ, այս վերջին մի երկու տարվայ ընթացքում, լօրդերի ժողովի դրութիւնը բաւական խախտված պէտք է համարել։ Ընդհարումը նրա և պատգամաւորական ժողովի միջև աւելի յամառագէպ և աւելի սուր է դառնում, և ազատամիտ յայթայթակը պիտի հայ պարլամենտին։ Լօրդերի ժողովը վաղուց կորցրել է իր գոյութեան իրաւունքը։

ԹԻՒՐԲԻՆ

Բարձրասիգան ազազակապես.—Զմիւռնիայի նահանգապետ Բեհմիլ փաշայի որդին, Սայիդ փաշան, ահա քանի ժամանակ է, ինչ մի աւազակախումբ էր կազմել, որը, սարսափի մէջ պահելով այդ քաղաքի և շրջակայքի քաղաքացիութիւնը, անպատիժ շահատակութիւններ էր գործում և կողոպուտներ անում։ Թալանի ու կողոպուտի $^1/_{100}$-ը յատկացվում էր Սայիդ փաշային։ Զմիւռնիայի օտարերկրեայ հիւպատոսներն այդ բանի դէմ խիստ բողոք էին ներկայացրել թիւրքական կենտրոնական կառավարութեանը, պահանջել Սայիդ փաշայի հեռացումը քաղաքից։ Կառավարութիւնը վերջերս Սայիդին Սիրիա փոխադրել, բայց այդ բարձրատիճան աւազակապետը չէր ցանկացել Զմիւռնիայից հեռանալ, ասարկելով որ Սիրիայի կլիման իր առողջական վիճակին չի համապատասխանում։ Այս խնդրին մի վերջ տալու նպատակով Կ. Պոլսից յատուկ քննիչ է ճանապարհվել Զմիւռնիա։

Դրուիլինը Մակեդոնիայում.—Սելանիկից հեռագրում են «Indep. Belge»ի լրագրին հետևեալը. «Դէմիր-Հիսարի իշխանութիւնները երեսուն հոգի մի դաւադրութիւն, որ այդ քաղաքի բուլգարական յեղափոխական կազմակերպութիւնն էր սարքել։ Բանն այն է, որ դաւադիրները ծրագրել էին Սելանիկ-Կ. Պոլիս երկաթուղային կամուրջը կործանել։ Այդ նպատակին հասնելու համար, նրանք մի տակառ վառոդ էին դրել կամրջի տակ։ Բայց երկաթուղային գիծը պահպանող զինուորները նկատել են յեղափոխականներին և ձերբակալել նրանց, գտնեց թուում և մի բուլգար պահեստի օֆիցերի»։—Ինչպէս վերոյիշեալ, նոյնպէս և նման դէպքեր, որոնք յաճախ են տեղի ունենում Մակեդոնիայում, ստիպել են Թիւրքը կառավարութեանը, որ երկաթուղային գծի պահապան զինուորների կազմն ուժեղացնի։ Այս նպատակով՝ վերջերս զինուորական մի կառախումբ, 800 զինուորներով և կատարեալ զինված, Սպիւրից Սելանիկ է հասել։ Ցիշեալ զինուորներն անմիջապէս ուղարկվեցին Դօյրան, Դէմիր-Հիսար, Ֆօրոյ և Հաջի-Բէյլիք կայարանները։—Սելանիկից հաղորդում են, որ դեկտեմբերի 3-ին Վօդէնայի կրօնոյէվօ գիւղի ընակիչ Խրիստօ Զիչօվի տանը գտնվել են պայթուցիկ նիւթերի մի մեծ պահեստ և ծածկագիր բաղմաթիւ նամակներ։ Զիչօվը, որ բուլգար է, փախել-պատասանել է տարը։ Նոյն օրը, Վօդէնայի Փոչէպ գիւղին մօտ, թիւրք զինուորները պաշարել են բուլգարական մի փոքրիկ հրասակախումբ։ Կռուի միջոցին սպանվել է հրասակապետը, իսկ միւսները կարողացել են փախչել։ Սպանվածի պայուսակից զինուորները գտնել են ծածկագիր նամակներ։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Առանց ջրի ձուկը կենդանի փոխադրելու միջոց.—Մեծ սենսացիա է առաջացրել վերջերս զօհաորներ Երվէյն և Մարկարդի նոր գիւտը, որը հնարաւորութիւն է տալիս առանց ջրի ձկները կենդանի տեղափոխելու։

Այդ նպատակի համար շինում են արկղ կամ դարակներով պահարան և այդ դարակների վրա զբերի նման շարում են ձկները։ Պահարանը լցրած մթնոլորտը բաղկացած է մաքուր թթուածնից, որը նախ, անցնելով Վուլֆի տպակէ ջրով լցրած ամանից՝ հոսում է գազաչափի միջով և դուրս է մղվում պահարանից ածխաթթուածնի հետ միասին։ Շնորհիւ պահարանում գտնվող բաւականաչափ շատ թաց շորերի, պահարանի ներսի մթնոլորտի խոնաւութիւնը պահպանվում է։ Այդ մթնոլորտի խոնաւութիւնը չէ թոյլ տալիս, որ ձկների քիմուխները, որոնցով նրանք շնչում են, չորանան, իսկ մաքուր թթուածնի ներկայութիւնը փոխարինում է օդի անհրաժեշտ քանակութիւնը։ Սագանների վրա կատարված փորձերը ցոյց տուին, որ նրանք հեշտութեամբ են տանում այդպիսի դրութիւն 30 ժամվայ ընթացքում և իրանց այնպէս հանգիստ են զգում, ինչպէս ջրի մէջ. թեթև շարժվում են և կանոնաւորապէս շնչում են, այսինքն՝ ծածկում և բաց են անում քիմուխների ծածկիչները։ Երբ 1 և կէս օրվանից յետոյ ձկանը դուրս էին հանում պահարանից, նա մի փոքր հանգստանալուց յետոյ ազատ լողում էր։ Այդ պահարանը շինված է ձկները առանց ջրի տեղափոխելու համար։

Ինչպէս յայտնի է, ձկները տեղափոխել ներկայումս շատ դժուարութիւնների է հանդիպում, առաջինը նրա համար՝ որ ձկների ծանրութիւնից 10—15 անգամ աւելի ծանրութեամբ ջուր էլ պիտի հեռները տեղափոխել, որ բաւական թանգ է նստում, և երկրորդը՝ բացի դրանից, անհրաժեշտ է մի մարդ ուղարկել ձկների հետ միասին, որ շարունակ ջուրը փոխի և օդ թողնի ջրի մէջ։

Հիւանդ Երիկտուսերը առողջով փոխարինելը — Տօրընտոն քաղաքում (Կանադա) բրիտանական բժշկական ակադեմիայում մամ ժամանակներս մի զեկուցում էր ներկայացված, որը ցոյց է տալիս, թէ փորձական վիրաբուժութիւնը մրպիսի նշանաւոր աջողութիւններ է արել։ Ժողովում ի ցոյց էին դրված 2 շուն և 2 կատու, երիկամունքները հանված ու փոխարինված էին իրանց ընտանեքին պատկանող ուրիշ անասունների երիկամունքներով։ Այդ՝ ուրիշի երկու երիկամունքներով ապրող կատուները և շները շատ լաւ էին զգում իրանց։ Մէկ շան երիկամունքը մի շաբաթ առաջ էր փոխարինված և գործում էր շատ կանոնաւոր։ Իսկ մի կատուինը 2 ամսվայ էր, և կենդանին բոլորովին առողջ էր։

Փորձը կատարող բժիշկ Կարելը ներկայացաւ Նիւ-Եօրկի Բօկիպլեր համալարանի պրոֆեսորն է։ Նա դեռ զգուշանում է անել մի որեւէ եզրակացութիւն մարդկանց հիւանդ երիկամունքը առողջով փոխարինելու վերաբերեալ։ Բայց նրա ընկերները շատ աւելի լաւատես են ապագայի վերաբերեալ, թէպէտ և խոստովանում են, որ պէտք եղած դէպքում շատ դժուար պիտի լինի առողջ երիկամունքների հարկաւոր պաշար ձեռք բերելը։ Կարելը ի ցոյց էր դրել և մի քանի այլ կատուներ և ժողովին խորը, որոնցից նա կարել էր ամբողջ անդամները ու նրանց տեղը նորերը կարել, և այդ անդամները շատ աջողութեամբ կպել էին ու առողջացել։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

22 յունվարի

ՍԱՐԱՏՕՎ, 21 յունվարի։ Սարատովի Նահանգի Ալեքսէյեվկա գիւղի ընակիչ Միխայիլովը հօր հետ վիճաբանելու ժամանակ տարբերաճանակի երեք հարուածով վիրաւորել է նրան։ Սվտուրովկում, գիւղացի Պուստովը սպանել է հարազատ մօրը, նրա վրից կախված 40 բուբլին իւրացնելու նպատակով։

ՍՕՖԻԱ, 22 յունվարի։ Բոլոր ընդդիմադիր ֆրակցիաները բլոկ են կազմել միմեանց մէջ՝ ներկայ մինիսարութիւնը տապալելու համար։ Այդ նպատակով ամբողջ երկրում տեղի են ունենալու բողոքի միտինգներ։ Բլոկը մեղադրում է մինիսարութեան սահմանադրութիւնը խախտելու մէջ։ Բլոկը թերևս վտանգաւոր դառնայ մինիսարութեան համար, եթէ աջակցութիւն գտնի երկրում։

ՍՕՉԻ, 22 յունվարի։ Դիշերով մի քանի անյայտ անձնաւորութիւններ մտել են Սօչիի վիճակի Վիսօցկու վարչութիւնը և ոչնչացրել են բոլոր թղթերը։

23 յունվարի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 22 յունվարի։ Թագաւոր Կայսրը բարեհաճել է հրամայել պրոֆէսոր Մենդելէյեվի թաղման ծախսը տալ պետական գանձարանից։

ՆԻԻ-ԵՕՐԿ, 22 յունվարի։ Հնօրուլուից հաղորդում են, որ ներկայումս Հավայի կղզիներում գտնվում են 65,000 եապօնացիներ։ Ամեն ամիս հանում են 12,500 եապօնացիներ։ Զինանանութները տենդային փութաջանութեամբ զէնքեր են վաճառում եապօնացիներին։

ՇԷՖՖԻԼԴ, 22 յունվարի։ Գործազուրկները խնդրեցին փոլոցների ձիւնը մաքրելու աշխատանքները իրանց յանձնեն։ Մերժում տալով, նրանք սկսեցին քարէ տապակ տեղել ոստ պատուհանների վրա և ծեծեցին մի քանի չէնսֆիլիների։ Ոստիկանութիւնը դժուարութեամբ կարգը վերականգնեց։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 22 յունվարի։ Մաքսատների վարչութեան տեղեկութիւնների համաձայն, 1906 թ. ընթացքում Եւրոպական Ռուսաստանում ընդամենը մուրք ստացվել է 17 և կէս միլիոն բուբլի։ Իսկ ամբողջ կայսրութեան մէջ անցեալ տարի ընդամենը ստացվել է 254,434,000 բուբլի, նախանցեալ տարվանից հազարեա 29 միլիոնով աւելի։—Բաղուի նահանգական դատարանի նախագահ Կոլբասինը պաշտօնանկ է լինում խնդրագրի համաձայն։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 22 յունվարի։ Հողային բարեկարգութեան խնդրով զբաղվող կոմիտէը եկել է հետևեալ եզրակացութեան. 1) որ գոյութիւն ունեցող այն կարգի բարելաւման հետ, որով գիւղացիները օգտվում են հողից. սրա համար ա) թոյլատրել հասարակութիւններին և ընկերութիւններին ձեռք բերել հողային պայմանով, որ առանձին ընկած հողաբաժինները վերածեն միմիայն վարելահողերի, բ) թոյլատրել, որ հողեր ձեռք բերեն նաև խոշոր հասարակութիւնները միայն այն պայմանով, որ վարելահողի և բնակատեղի մէջև ընկած տարածութիւնը երեք վերստից չանցնէ. 2) որ հարկաւոր է միջոցներ ձեռք առնել՝ առաջացնելու և դիւրացնելու գիւղացիների հողից օգտվելու աւելի կանոնաւոր ձևերի անցնելու գործողութիւնը, 3) որ հարկաւոր է միջոցներ ձեռք առնել աւելի ընդարձակ չափով հատկացնելու գիւղացիական բանկի բաժանմունքների և հողային բարեկարգութեան մասնաժողովների գործունէութիւնները, վերջիններին տալով աւելի մեծ հնարաւորութիւն՝ մասնակցելը մինչև հողային բարեկարգիչ մասնաժողովը բանկի ձեռք բերած հողերը վաճառելուն, նոյնպէս իրաւունք տալ մասնաժողովներին աւելի ակտիվ կերպով մասնակցելու հողերի գնահատմանը։

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ԲԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՑԱՑՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՔԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

Հիմնված 1880 թ.

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վերաբուժութեան, վեներական (սիֆիլիս) մասնաբ. հ.։
Կ. Մ. ԶԻԿՕՎԱՆԻ—9½—10 ժ. աչքի, ականջի և նեարդային։
Զ. Ի. ԲԱՐԱՆԱՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։
Մ. Ղ. ԱՌԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մոքթու, վեներական և վիրաբուժութիւն։
Ա. Մ. ՓՈՒՌՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց և ծաղկաց.։
Կ. Ի. ԳԷՆԼԻԵՎ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի
Ա. Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.։
ԿՆՈՋ-ԲԺՇԿ Ա. Ի. ՇԱՏԵՐԻՆԻՆԱ—1½—2 ժ. մանկաբարձութեան և կանանց հ.։
Գ. Ե. Գուրդինով—1—2 ժ. կանանց հ. և մանկաբարձութեան։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝

Կ. Ի. ԳԷՆԼԻԵՎ.—6½—7½ ժ.։

Վճարը 50 կ.։ Լաբորատորիան ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիում) և օպերացիայի համար առանձին։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ՝ Բ. Նաւասարդեան

ՄԻ ՀԱՅ ՕՐԻՈՐԴ

Ցանկանում է հայ ընտանիքում ունենալ բոնների կամ ուրիշ համապատասխան պաշտօն։ Դիմել՝ «Մշակի» խմբագրատուն, կամ Исарловская ул. (близъ реальн. училища, № 6, Мирзаянцъ. 1—3

ՑԱՑՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Երևանի հայոց թեմական գրագրատոցի հոգաբարձութիւնը համաձայն Վեհափառ Կաթողիկոսի № 1739 կօնդակի թեմական տեսուչ է ընտրելու Երևանի թեմի հայոց եկեղեցական-ծխական ուսումնարանների համար, որպիսի ընտրութիւնը կատարելու է նա եկող փետրվարի 12-ին։

Ընտրելի թեմական տեսուչը լինելու է բարձրագոյն կրթութեան տէր անձ։

Ցանկացողները հրաւիրվում են դիմել հոգաբարձութեանս մինչև վերոյիշեալ ամսաթիւը, ներկայացնելով իրանց վկայականները ու պայմանները։ 2—3

„Գուտտեմբերգ“

գրավաճառանոցում վաճառվում են

1) Լևոն Սարգսեանի, «Ժողովրդի կրթութիւնը մեզանում», 1892 թ., գինն է 20 կոպ.։
2) Լևոն Սարգսեանի, «Հին ցաւ» (հրապարակախօսական խոհեր). 1900 թ., գինն է 30 կոպէկ։
3) Լևոն Սարգսեանի, «Մի քանի օր Արցախում և Սիւնիքում», 1904 թ., գինն է 20 կոպէկ։
4) Լևոն Սարգսեանի և Կ. Կուսիկեանի, «Մայրենի խօսք» ընթերց. ձեռնարկ հայերէն-ռուսերէն բառգրքով, գինն է 75 կոպէկ։
5) Սարգիս Սարգսեանի, «Լեզուաբանական հետազօտութիւն Ագուլեցոց բարբառի մասին», 2 բուբլի։
6) Բժ. Գարեգին Սարգսեանի, «Վնասակար և օգտակար միկրօբներ», գինն է 20 կ.։
7) Առանձարի, «Վշտի ծիծաղը», գինն է 70 կ.։
8) Ս. Դանիէլբէգեան, «Կանանց հարցը», գինն է 70 կոպ.։
9) Զ. Մորիէր, «Հաջի Բաբայի արկածները», 2 հատոր, գինն է 3 ր. 50 կոպ.։

—

Նոյն տեղ ընդունվում է «Մուրճ» ամսագրի 1907 թ. բաժանորդագրութիւնը։

6—10

ԱՆՎԵՐՍԻ հայ-ուսանողների ԱԿՈՒՄԲԸ

յայտարարում է, որ նա սիրով կը հաղորդէ երերուն գտնվող հայ երիտասարդներին անհրաժեշտ տեղեկութիւններ Բելգիայի բոլոր բարձրագոյն դպրոցների և մասնաւորապէս Անվերսի L'Institut supèrieur de commerce-ի մասին։ Դիմել A. Mianssarian, 90 rue du Palais Anvers, Belgique. 2—5

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Մ. Պ. Զախարբէգեանց

ՄԱՍՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝

ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԶԱՑԻՆ

ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ընդունելութիւնը { առաւ. 10—12 ժ.
Տելէֆօն № 1087

Սօլօլակ, Լերմոնտովսկայա փող., 16. (ա. օ.) 91—150

ԲԺԻՇԿ

Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ

Մասնագէտ ՆԵՐՔԻՆ և ԵՐԵԽԱՑՈՑ հիւանդութիւնների առանձնապէս ստամոքսի և աղիքների հիւանդութիւններ։ Ընդունելութիւն՝ ամեն օր 12—1 ժ. առա. և 5—6 երեկ.

Մ. Խայրուլլինի պր. տ